

FEBRER

1969

LLUÇ

La «*Humanae vitae*», d'uns mesos ençà, per Rafael Carbonell, M. SS. CC.

Festa major. Un conte inèdit, per Antònia Vicens.

I altres escrits de Miquel Gayà, M. Villangómez Llobet, Gabriel Llopart C. R., Joan Roig i Montserrat C. M., Llorenç Vidal, Andreu Murillo, i Joan Manresa. Cròniques i ressenyes: *El món i la bolla*, *A la ciutat dels llibres*, *Rosa dels vents*, *Món del Disc*, etc.

ARGENTERIA D'ESTILS DIFERENTS,
ORFEBRERIA ARTÍSTICA,
ESPECIALITAT EN OBRES D'ART
RELIGIÓS

JOIERIA CODA
DE
LLUIS CODA
I CIA.

BROSSA I JAUME II
TEL. 212517
PALMA DE MALLORCA

Corderia

Català i Riutort, S. L.

Llongeta, 14 — Tel. 221761 — Palma

**GALLETES QUELY
I CAN GUIXA**

NOMÉS FABRIQUEN QUALITAT

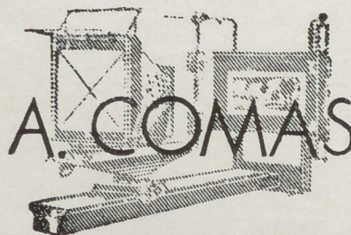
Banderins

SALMA

Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150 - 2.^{on} - 1.^a
Telèf. 252633
PALMA DE MALLORCA

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

DAES

CONFECCIONS I BRODATS

Colón, 32 - Tel. 211358
PALMA DE MALLORCA

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes

Guarch

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10
Davant la Diputació — PALMA

CERERIA BARCELO

Ciris litúrgies per a la Santa Missa i
Exposició del Santíssim

C. dels Oms, 116 — Palma de Mallorca

Correu dels amics

Puntualitzacions

Sr. Director de LLUC.

¿No n'haurà fet un gra massa el nostre amic Jeroni Pou, que en el passat número de gener dóna tantes d'alabances a la revista LLUC? A mi m'agrada aquesta revista, però crec que cal estar alerta amb els elogis. No ens conformem! Siguem exigents amb nosaltres mateixos! Esforcem-nos més i més! Agrada molt veure que, en un primer any d'unificació lingüística, heu arreplegat més de cinquanta col·laboradors diferents de les nostres Illes. Però jo encara en citaria més d'una dotzena que no hi són. A veure si, aquest any que hem començat, els hi arreplegam a tots!

Gori Picornell

El Centenari de Maria Antònia Salvà

Sr. Director de LLUC.

Enhorabona perquè heu encetat l'any nou amb una bella portada dedicada a la gran poetessa de Mallorca, Maria Antònia Salvà. I com li heu tret el suc a aquesta fotografia de l'admirat Jeroni Juan! I enhorabona per aquest homenatge poètic que li dedica amb uns admirables versos de Mossèn Pere Ribot! Ara només falta que tota Mallorca correspongui i se sàpiga sumar a aquest homenatge començat. Bé ho mereix la memòria de la gran cantora de «les nostres divines rustiqueses!».

Un llucmajorer

Frivolitat i reflexió

Sr. Director de LLUC.

Riguent, riguent, En Josep Maria Llompart diu moltes coses i ben importants en el treball publicat al passat número de gener, baix del títol **Reflexions una mica frívoles a l'entorn del vi**. Jo vos envii aquests mots d'adhesió. Cal que ens desperitem molt de la nostra embriaguesa feliç. Es necessari que visquem més alerta en aquesta nostra època «de miratges i de fàcils engrescaments!» I que això ens ho hagi d'advertir un poeta!...

Julia Verd

Un poc de cada cosa

Sr. Director de LLUC.

M'agrada **El món i la bolla**. Dins una revista com LLUC, que si té un pecat és l'excés de manjars carregats —articles molt bons, massa bons i enlairats—, aquest ensiam resulta mengívol. gustós, àgil i lleuger, tot i tractar coses ben serioses. A més, aquest astronauta d'**El món i la bolla**, que se diu d'Amèrica i té els peus a l'agre de la nostra terra mallorquina, té un nas molt fi i uns ulls ben feters. La seva nau no té repòs!

**Un subscriptor de
Llubí**

**Propagau la
revista LLUC**

Sumari

Correu dels amics	1
Un nou bisbe de les Illes, per Miquel Gayà	3
La «Humanae vitae», d'uns mesos ençà, per Rafael Carbonell, M. SS. CC.	4
El museu de la catedral d'Eivissa, per M. Villangómez Llobet	8
Els epígons dels foners balears, per Gabriel Llompart, C. R.	10
Tres poemes, per Joan Roig i Montserrat, C. M.	13
El món i la bolla	14
El «Dia de la Pau» i el «Dia escolar de la No-violència i la Pau», per Llorenç Vidal	15
Festa major. Un conte inèdit, per Antònia Vicens	17
A la ciutat dels llibres	26
Rosa dels vents	27
Món del Disc. La Cançó, per Joan Manresa	30

PORTADA:

*Un nou bisbe de les Illes,
Monsenyor Miquel Moncadas i Noguera.*

(FOTO: RUL'LAN)

LLUC

Revista mensual

Any XLIX - Núm. 575 - Febrer 1969

Direcció i administració: Pau, 3 - Palma de Mallorca
Telèf. 21 23 56

Director Periodista: GABRIEL FUSTER MAYANS
Director religiós: CRISTÒFOR VENY, M. SS. CC.
Subdirector religiós: GUILLEM CRLIÀ, M. SS. CC.
Secretari: MIQUEL GAYÀ
Administració: JACINT RODRÍGUEZ, M. SS. CC.

Subscripció: 150 ptes. anuals
Estranger: 200 ptes. anuals

*Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament
l'opinió dels seus autors.*

Imp. SS. Cors - Balmes, 89 Depòsit legal: P. M. 276-1958

Perles de Manacor, S.A.

ALTA FANTASIA - PERLES - JOIERIA

Pl. Pius XII, 9 - Tel. 216548

PALMA DE MALLORCA

Telegrams: PERMASA

Casa Central: Pl. Rector Rubí, 8

Tel. 143 (3 línies)

MANACOR (Mallorca)

Fàbrica de Licors

Antoni Morey

LA BORSA DELS LICORS

Sant Josep, 15 - Tel. 69 - Binissalem

FAIXES REINA

Josep Tous Ferrer, 1 — Tel. 216033

PALMA DE MALLORCA

FILLA DE SEBASTIA FALCONER

MAGATZEM DE CORDERIA

ESPARTENYERIA

Sindicat, 66 - Tel. 222067 - Palma

Bar restaurant de Lluc i Hostal de la Font Coberta

Dos llocs pulcres i econòmics al servei dels pelegrins.

Cuina especial espanyola i francesa.

Salons esplèndids on hi són servits amb

PULCRITUD I ECONOMIA TOTA CLASSE DE DINARS, BERENARS, REFRESCS, etc.

També s'hi preparen, si ho demanen, dinars per a EXCURSIONS, berenades, etc.

En un i altre lloc, servei de BAR - Serveis especials per a Noces i Comunions.

NOTA. - Per a grans banquets de noces, comunions, reunions, etc., convé avisar amb 48 hores d'anticipació.

RESTAURANT DE LLUC - Tel. 9

Un nou bisbe de les Illes

LLUC es defineix i se proclama «la revista de la Illes»: és un nostre slògan publicitari, que voldriem tanmateix ple de significacions i resultats.

Aquest slògan ens condiciona revista endins i ensem ens projecta revista enfora. Per això ens obliga avui a centrar el nostre comentari entorn d'un fet i d'un amic nostre: mossèn Miquel Moncadas ha estat elegit i ordenat bisbe de la comunitat catòlica a Menorca.

Fill de Mallorca, on ha treballat incansablement i eficaç, els destins del Senyor el duen ara a l'antiquíssima i gloriosa seu del bisbe Sever. Els nostres germans menorquins el rebran amb afecte perquè és l'enviat de Déu; li hi rebran també perquè, a to amb el Concili, és estat elegit d'entre els sacerdots de les nostres Illes; i li hi rebran finalment perquè els carismes personals del bisbe Moncadas faran que els seus diocesans es sentin estimats de qui ha pres per lema, per fer-ne vida en el seu cor, aquells mots de l'Evangeli: «Dilexit mundum».

Puix Monsenyor Moncadas —sacerdot damunt tot, home entranyable, amic excepcional— és persona d'un gran cor. Tota la seva actuació apostòlica se centra en això: estimar! Record que per fer-nos veure la incongruència i el nostre contrastit cristià, ens deia: Hem après d'estimar la pàtria odiant la pàtria dels nostres veïnats. I ens explicava: El nostre amor ha d'esser integral. No podem estimar uns i avorrir uns altres. Fins qualsevol autoritat que no es basi en un servei d'amor està irremissiblement abocada al fracàs.

Els qui l'hem conegut de prop, ens hem familiaritzat amb la seva paraula plena de llum, amb els seus consells radiant sempre d'Evangeli, amb la seva postura humil i plena de bondat, amb l'exquisida cortesia del seu esperit. Un altre dia que ens guiava en la contemplació del misteri de la Sagrada Família a Natzaret, com a la gran escola de la nostra salvació, ens feia notar que el portal d'aquesta llar té la llinda molt baixa i qui pretengui entrar-hi amb un posat arrogant perilla que hi pegui amb el front a dalt. Nosaltres donam ara gràcies al Senyor perquè mai no hem vist en el bisbe Moncadas aquest posat arrogant.

Monsenyor Moncadas sap pactar fraternalment amb l'home; però no el veureu pactar amb els homes, perquè ell sap —també ens ho ha fet notar molt sovint— que el Regne de Déu és assolit amb l'armadura de Déu, i que les conquestes

del Pare no es planifiquen amb tècniques humanes, sinó amb la creu de Crist i amb el sacrifici de sí mateix. Cal morir a les coses d'aquest món per viure en les coses de Déu. Però Monsenyor Moncadas no ha menyspreat mai aquest món, perquè cal que sigui redimit i conquerit per al Pare. Per tant, ell ens ha ensenyat sempre a no menysprear cap dels valors culturals i artístics, ni cap de les conquestes científiques i socials o simplement humanes. L'intel·lectual, l'home d'acció, l'obrer, el qui sofreix, el qui plora, tots hem trobat en ell un pare, un amic, un assessor.

El nou bisbe Moncadas no és pròpiament un intel·lectual, però no hem vist rendir-se ningú, com ell, davant l'obra de la intel·ligència; no és un polític, però creu en l'obligació cívica i en el compromís temporal del laic cristià; és un home profundament espiritual, però ens estimula i esperona cap a l'activitat; tot i esser tan espiritual, treballa ell mateix incansablement; finalment, és un guia d'ànimes contemplatives, i per això sap i ensenya que, sense molta d'oració, qualsevol empresa humana s'esfondra i se queda en el no res.

Com qui demana llimosna, ens demana sempre una pregària. Monsenyor Moncadas compta amb un cabal fabulós: té un compte corrent d'oració en el banc espiritual de cada un dels seus amics. I els qui ens hem habituat a freqüentar la seva direcció, hem arribat a conèixer també, i a valorar, el preu d'aquesta moneda que circula pels bancs de Déu i que sovint us depara les més inefables sorpreses humanes.

Hem dit que al bisbe Moncadas no el coneixem gens com un home de món. Però sabem que és un apòstol. El qual coneix i escruta els signes dels temps. El Concili no li ha vingut girat. I sap donar la mà a tots, encara que siguin d'unes altres idees, perquè en el diàleg hi troba una font de riquesa interior.

Amb aquests mots no pretenim presentar un bisbe mallorquí als nostres germans de Menorca. Ell és de les nostres Illes. Ens felicitem, doncs, senzillament, perquè un de casa és estat designat per a regir una de les nostres diòcesis. Perquè un dels nostres sacerdots és enlairat a presidir una de les esglésies que, juntes, formen l'Església de la nostra terra, unida a l'Església universal que té el Crist com a Cap i el Bisbe de Roma com el seu Vicari.

El Senyor el conservi entre nosaltres per molts anys!

Miquel GAYA

la «*Humanae vitae*»,

per Rafael CARBONELL, M. SS. CC.

Han passat uns mesos d'ençà de l'aparició de la *Humanae Vitae*, l'encíclica més discutida de Pau VI, pronunciament del magisteri ordinari sobre un tema tan greu i delicat del matrimoni: la regulació dels neixements, bé que amb amples resonàncies sobre la visió de l'home.

En el seu discurs del 31 de juliol el Papa deia: «El primer sentiment ha estat el d'una gravíssima responsabilitat nostra. Això ens ha introduït i sostingut en el viu del problema durant els quatre anys dedicats a l'estudi i a l'elaboració d'aquesta encíclica. Us confessam que aquest sentiment fins i tot ens ha fet sofrir no poc espiritualment. Mai com en aquesta conjuntura no havíem sentit el pes del nostre càrrec. Hem estudiat, llegit, discutit tant com hem pogut; hem pregat molt, també. Algunes d'aquestes circumstàncies us són conegudes; calia que respongússim a l'Església, a tota la humanitat; calia que valoràssim, amb l'interés i ensems amb la llibertat de la nostra tasca apostòlica, una tradició doctrinal no sols secular, sinó recent, com ho és la dels nostres tres predecessors immediats.»¹

Poques vegades un document pontifici ha estat rebut amb tanta d'atenció i ha estat objecte d'unes reaccions tan diverses dins i fora del catolicisme. No és d'extranyar. L'encíclica respon a unes qüestions molt discutides en els temps darrers amb un punt de vista molt diferent. Durant unes setmanes no hi va haver cap agència de notícies, ni cap revista, ni diari ni emissió radial o televisiva que no acusàs l'imperte i reflectís judicis i actituds dissemblants que s'anaven suscitant. Encara avui segueix en el candeler de l'atenció del món.

Molts de cristians, davant aquestes interpretacions oposades i aquestes postures contràries s'han vist penetrats d'un sentiment de torbació, d'angoixa i de dubte. Sembla com si es commoguessin els fonaments de la seva fe. Uns altres han sentit com sorgien en ells un sentiments de rebel·lia davant el tall d'un retoc de la moral familiar que consideraven lleítim i urgent.

Ni uns ni altres no han sabut llegir el document «amb esperit obert, lleial i fraternal; sense fer-li dir allò que no diu, ni tampoc menys del que diu realment».²

Finida aquesta bullentor de la publicitat, ens ha d'esser útil girar l'ullada enrera, veure la motivació de les reaccions, l'autoritat de l'acte magisterial de Pau VI, les qüestions conexas amb la

doctrina i quina és la postura que ha de prendre el catòlic responsable.

Reaccions davant la «*Humanae vitae*»

La premsa: un gran sector va ser «contestària» ja de bon principi. Es va mostrar massa interessada a fer cor a les postures crítiques i a les veus discordants. Ha ofuscat, més que no informat, els catòlics. «¿Podem negar —escrivia L'OSSERVATORE ROMANO— que la premsa de llarg tiratge s'ha dedicat a fer conèixer els desacords i a callar els assentiments?» (26-9-68). El Papa parlava en el seu discurs del 18 de setembre, de «protestes collectives i concertades». Ja ho preveia quan va firmar el document: «És de preveure que potser no tothom rebrà fàcilment aquest ensenyament: són massa les veus —amplificades pels moderns mitjans de propaganda— que s'oposen a la de l'Església».³

Aquell qui hagi estat informat a través d'una premsa, ràdio i televisió estranyes a les preocupacions religioses i només atentes a la notícia sensacional, no fàcilment es podrà sostreure a la impressió de que Pau VI ha aixecat una oposició tancada amb el seu pronunciament sobre el control de la natalitat.

Se'ns ha dit que l'encíclica és d'un sentit negatiu en deixar sense solució uns greus problemes de projecció mundial, que s'han apagades les esperances d'un adequació de l'Església a les exigències dels temps modens, que l'encíclica representa una involució de cara a la visió conciliar dels problemes actuals, que no respon a les esperances de la *Gaudium et spes*.

No és difícil adonar-se que l'encíclica ha topat aquí amb la mentalitat d'un món en el qual els valors espirituals es cotitzen molt baixos. L'onada de passions i de contrastos, aixecada per la *Humanae vitae*, és el típic fenomen de l'encarament de dues visions del món: l'un, materialista i tancat en l'avui i en l'aquí sense cap referència a una vida transcendent, i la visió cristiana de l'existència amb la dramaticitat de l'orientació a un destí ultraterrè, amb l'acceptació d'uns valors espirituals que s'han d'integrar en els valors humans, mai esser postposats.

Dins aquesta perspectiva el Papa ha demostrat que hi ha uns valors immutables i ha tingut el coratge d'indicar el camí més difícil, no per-

d'uns mesos ençà

què fos difícil sinó perquè era necessari per salvar-los.

Catòlics hi ha hagut —qui ho dubta?— qui a causa del seu poc sebre i de no viure a penes la seva fe, es troben influenciats per una difusa morbositat sexual —herència sovint del vici o del negoci—, als quals afecta un enervant cansament moral que ha fet minvar en ells espantosament la capacitat de renunciament exigít pel Crist. Per aquests, la doctrina de la *Humanae vitae* és incomprendible. Com els jueus davant les paraules de Jesús, ell contesten a les del seu vicari: «Es difícil aquest llenguatge! ¿Qui és capaç d'entendre'l?» (Jo 6:61).

Per llegir serenament i entendre aquest document cal «una bona dosi de sentit transcendent de la vida humana, del seu valor i dels sacrificis que comporta de front a l'eternitat. Mes avui estam massa imbuïts per una excessiva inclinació a les coses útils, al plaer, al confort, a la comoditat, a les sensacions materials i se'ns fa massa costa amunt això de tornar a la idea cristiana inicial del renunciament, la milícia, l'ascesi i l'austeritat».⁴

A aquests els costarà massa l'admetre que «el matrimoni és qualque cosa més que un egoisme entre dos, una legitimació del simple impuls, que és amor sincer i personal que mira a la salvació eterna de l'altre, monògam i feel per tota la vida, que està sota la llei i l'Evangeli, que en línia de principi exigeix la presència dels fills i que les normes sobre el control de neixements són de naturalesa plenament humana i per això mateix subjectes a les exigències ètiques».⁵

La reacció d'aquests cristians ha estat «una reacció emotiva, alimentada per una manera d'algèria irreflexiva, avui molt difosa, vers l'autoritat doctrinal de l'Església i per no haver reflexionat que a l'Evangeli hi ha exigències que a primera vista semblen excessives per a l'home dominat pels impulsos, i per això mateix irrealitzables».⁶

* * *

Dins un sector del laicat catòlic i dels teòlegs l'encíclica ha estat rebuda, en un primer moment, amb certa resistència. Seriem injusts si ho atribuïssim a un refús de l'autoritat pontificia o els acusàssim de traïció a la doctrina de l'Església. L'origen d'aquest fenomen és complex. «En aquests darrers anys els temes que tracta l'encíclica han estat àmpliament discutits. La nova

problemàtica i els nous punts de vista de les ciències teològiques i profanes, que han estat discutits a Roma durant la preparació de l'encíclica, són ben del domini públic, han estat publicats i han influït els treballs dels catòlics sobre el matrimoni i la família: han estat integrats activament en les diverses maneres de formació dels adults i en l'apostolat dels laics. Els mètodes per realitzar la paternitat responsable han estat deixats, en una vasta escala, al judici responsable de la consciència dels esposos, sense que s'hi deixàs entendre que amb això es desobeïa l'Església, s'hi pecàs de subjectivisme o d'arbitrarietat. Per això mateix molts de sacerdots i laics esperaven del Papa una decisió diversa de la que ens ha donat. Això explica el ressò contradictori de l'encíclica.

En molts de sacerdots i laics, que volen estimar l'Església, regna la incertesa. No sofreixen només per la dificultat d'haver de viure aquesta ensenyança i d'haver-la d'aplicar en la pràctica pastoral: tenen també diferents problemes de consciència en l'acceptar i presentar les obligacions contingudes en l'encíclica».⁷

* * *

Pecariem d'injustícia si callàssim l'anònima adhesió de milions de cristians que coneixen l'agradosa i paternal sollicitud del Papa vers la família, que no ignoren les dificultats que originen les exigències de la doctrina de l'encíclica, i que volen respondre, amb tot, a la vocació cristiana fins a les darreres conseqüències.

L'OSSERVATORE ROMANO ha publicat periòdicament testimoniatges de famílies per a les quals «l'ensenyança del Papa és una visita de Déu», és «una ratxa d'aire pur en el clima de l'egoisme i la immoralitat en els quals vivim».⁸

Les adhesions arribades pertanyen també a cossos docents, com la dels teòlegs de l'Universitat de Cracòvia, d'homes de política com la del Ministre de Justícia d'Àustria, i de metges eminents. Vet aquí com s'expressava el Dr. Küning, president dels metges de Suïssa: «Crec necessari en una època dominada per la fe en el progrés tècnic, elevada a doctrina filosòfica, que qualcú aixequi la veu per defensar els valors que ens vinculen sobre totes les aspiracions, individuals i col·lectives, els interessos i la comoditat. ¿On arribarem quan a Suècia es dona als adolescents de tretze i catorze anys una ensenyança obligatòria sobre la sexualitat en les escoles mateixes sota el

la «*Humanae vitae*»...

lema «Juguem plegats» i s'aconsella a les adolescents l'ús de la píndola?

Fora del clos de la comunitat cristiana catòlica-romana, l'encíclica és un dit aixecat que crida l'atenció a tots els homes de totes les confessions, a fi que no tractin els problemes que sobrepassen l'animalitat purament biològica sense un respecte profund; i que nosaltres, metges, realitzem tots els esforços possibles dins aquest sector per tal de considerar l'home en la seva doble natura d'existència corporal i espiritual».⁹

Autoritat de l'Encíclica

Dos extrems cal que evitem d'una manera igual: minimitzar el valor doctrinal per afeblir les exigències, o maximalitzar-lo donant-li un poder de vinculació irreformable que no té.

Recordem, per tant, que el magisteri desenrotllat en l'encíclica és:

a) *Autèntic*, és a dir, dotat per Crist d'autoritat per a predicar la fe que ha de ser creguda i viscuda, i per il·lustrar-la sota la llum de l'Esperit Sant. Com a tal, li devem obediència. Sobre aquest particular, afirma el Vaticà II: «Aquesta religiosa submissió de la voluntat i de l'enteniment cal prestar-la d'una manera especial a l'autèntic magisteri del Romà Pontífex fins quan no parla *ex cathedra*, de tal manera que hom reconegui amb reverència el seu magisteri suprem i s'adhereixi sincerament al parer expressat per ell».¹⁰

A aquest assentiment hi estam obligats —ens recorda l'encíclica, en el seu punt 28— «no tant per les raons que han estat adduïdes, com per la llum de l'Esperit Sant de què frueixen d'una manera especial els Pastors de l'Església per exposar la veritat».

Els bisbes belgues afirmen, a propòsit d'això, que l'adhesió «no depèn tant dels arguments proposats, com del motiu religiós al qual apel·la l'autoritat sacramentalment constituïda en l'Església».¹¹

b) *No infal·lible*. Sabem que la infal·libilitat va vinculada al suprem i solemne exercici del Magisteri anomenat *ex cathedra*, al qual correspon una adhesió absoluta i incondicional. Aquell qui es nega a prestar-la, queda separat de l'Església.

És equivocada l'afirmació de que només devem obediència a aquest magisteri. No solament amb el magisteri *ex cathedra*, sinó també amb l'ordinari el Papa compleix la missió de transmetre i recordar sens parar i en totes les circumstàncies les grans exigències i les grans crides a la santedat de la vocació cristiana.¹²

Amb aquest magisteri ordinari, impartit a través de les encíclicues, queda garantitzada la substància de la fe i de la moral, fins i tot en el cas que hi pugui haver error en qualque punt particular. La submissió pertany als deures vinculants de qualsevol catòlic.¹³ Aquestes obediència i submissió són part integrant de la vocació a l'Església (Mt. 28:18).

c) *No irreformable*. Alguns han cregut que mai el Papa no podia donar un veredictat distint, ni podia fer altra cosa sinó confirmar i mantenir les normes tradicionals. Com si qualsevol canvi hagués de representar una traïció a la fe.

No deixa de fer un poc ximple això d'afirmar que tot està prou clar i que les coses no podien esdevenir de cap altra manera. En l'ordre sexual i matrimonial, l'Església ha evolucionat vers una visió més perfecta de la unió valoritzant aspectes menystinguts o oblidats, i abandonant-ne d'altres ja superats.

Dir que l'encíclica conté «una doctrina que està enrelada en la més pura ortodòxia i en la tradició ininterrompuda de l'Església»¹⁴ no pot significar senzillament que no pogués haver estat formulada d'una manera distinta, en el cas de que el Pontífex ho hagués trobat oportú i convenient.

El mateix Pontífex va dir expressament en la seva allocució als Cardenals pel mes de juny del 1964: «Mentres tant, deim francament que fins ara no tenim motius suficients per donar per superades i per tant no obligants les normes que donà Pius XII sobre aquest punt; deuran, doncs, esser tingudes per vàlides, al menys fins i tant ens sentiguem obligats en consciència a modificar-les».¹⁵ En el supòsit d'un manteniment necessari de la norma tradicional, aquestes paraules no tindrien sentit. La conseqüència lògica és, doncs, que el Papa admet la possibilitat d'un canvi de norma.

Si el Papa necessàriament devia confirmar la norma tradicional ¿a què venien aquests llargs i laboriosos estudis? Aquest estudi —ho ha dit el Papa— no se deu a que l'Església dubti, sinó que deu adequar el principi normatiu a les circumstàncies canviants del món d'avui.¹⁶

He dit «adequar el principi a les circumstàncies canviants». Hi ha, en efecte, diferència entre una afirmació dogmàtica i una ensenyança normativa moral. Dir que Crist és vertader Déu i vertader home és una afirmació dogmàtica que fa referència a allò que és el Crist i per això revesteix un caràcter absolut, intemporal, definitiu, com expressió que és d'una realitat absoluta.

No passa semblantment amb la norma moral i la seva formulació. Quan una norma, amb el

transcórrer dels temps, crea problemes seriosos i suscita qüestions noves degudes a la transformació de la societat, el magisteri l'ha de reexaminar, l'ha de retocar i l'ha de corregir.¹⁷ La renovació de les normes morals no consisteix sinó en estudiar les noves importacions que la moral cristiana assumeix, derivades de l'aprofundiment amb què l'home es veu a sí mateix, degut al progrés de les ciències i a l'experiència que s'acaramulla amb les situacions històriques canviant.

Cap perill no hi ha de relativisme moral pel fet d'esser retocada una norma. Puix que en ella hi podem comprovar un element constant que és el principi moral, i les adequacions a les noves situacions humanes que són plasmades en la norma concreta. Per a Sant Pau igualment que per a nosaltres és greument il·lícit ferir la dignitat o els drets de la persona humana. Mes per a Sant Pau l'esclavitud no feria aquesta dignitat i en conseqüència la donava com a lícita. Per a nosaltres, que veim la privació de la llibertat personal com una gravíssima ofensa a la dignitat del ser humà, l'esclavitud és greument il·lícita. Vet aquí, doncs, dues conseqüències normatives deduïdes del mateix principi, formulades però en dues fases distintes del coneixement que l'home posseeix de sí mateix.

El Papa indica al començ de l'encíclica els canvis que han motivat el replantejament del problema: el ràpid creixement demogràfic, les condicions de treball i allotjament, les necessitats sempre en augment tant en el camp econòmic com en el de l'educació de la joventut, un canvi en la manera de considerar la persona de la dona i la tasca que li correspon en la societat, el valor concedit a l'amor conjugal dins el matrimoni i la manera d'apreciar els actes conjugals en funció d'aquest amor, i, finalment i sobretot, un progrés sorprenent que l'home ha obtingut en el domini i en l'organització racional de les forces de la natura i fins de tota la seva vida.¹⁸

En resum: davant un acte del magisteri que exposa una norma, bé que no sigui infal·lible ni irreformable, no som lliures per acceptar aquesta norma o no acceptar-la. Ens trobam davant una doctrina vinculant. La nostra postura és la que assenyala el Vaticà II: una «religiosa submissió de la voluntat i de l'enteniment».

En un segon article entrarem més de ple en el tema de l'encíclica, estudiarem els seus arguments, examinarem la primacia de la consciència, i veurem quina deu ser la postura del creient catòlic davant la seva doctrina.

NOTES

1. Veg. DOCUMENTS D'ESGLÉSIA, 1968; col. 1114.
2. Cardenal ROY en *L'Eglise de Quebec*, 1968; 80.
3. *Humanae Vitae*, núm. 18.
4. Veg. ECCLESIA, 1968; 1171.
5. Karl RAHNER en REGNO de., 15-10-68; 360.
6. *Ibid.*
7. Conferència dels bisbes alemanys, núm. 11, 4.
8. L'OSSERVATORE ROMANO, 18-10-68; 3.
9. L'OSSERVATORE ROMANO, 3-10-68; 2.
10. *Constitució dogmàtica sobre l'Església*, núm. 25.
11. Declaració de l'Episcopat belga, núm. 11, 3.
12. Cardenal Carlo JOURNET, *La luce dell'Enciclica* dins L'OSSERVATORE ROMANO, 3-10-68; 1.
13. Conferència dels bisbes alemanys, núm. 11, 3.
14. ECCLESIA, 1968; 1171.
15. ACTA APOSTOLICAE SEDIS, 1964; 588-89.
16. *Ibid.*, 1169-70.
17. *Humanae vitae*, núm. 1.
18. *Humanae vitae*, núms. 2 i 3.

Electrofil

AISLANTS - CONDUCTORS - TERMOELECTRICITAT

Bartomeu Ferrà, 4 - Telèfon 21 42 55 - PALMA DE MALLORCA

El museu de la catedral d'Eivissa

per M. VILLANGÓMEZ LLOBET

El Museu de la Catedral d'Eivissa necessitaria —s'ho mereix— unes sales pròpies, exclusivament dedicades a exposar els objectes i pintures que guarda. No les té, per ara, i ha d'aprofitar, dins la Catedral, els murs i els espais que li poden cedir la sagristia gòtica (del segle XVI, no del XV, com per errata aparegué a la crònica del desembre passat, mentre que el campanar estava llest els primers anys del segle XV) i dues sales, una d'elles la capitular, que comuniquen amb la sagristia i no ofereixen l'interès artístic d'aquesta. El Museu s'ha organitzat —em diu el Sr. Josep Riera, Degà i Vicari general, que n'ha estat l'ànima— des del 1965, amb algunes obres d'art i objectes de culte, en part antics, en part més nous, que posseeix la Catedral d'Eivissa. Com ja dèiem el mes passat, en resten fora, en una de les capelles, les dues belles taules en què Valentí Montoliu representà, sobre un sumptuós fons d'or i un acolorit paviment, les riques figures dels sants apòstols Jaume i Maties o Macià. I més lluny en queda, naturalment, la pintura més important de l'illa, el complet i magnífic retaule de Nostra Dona de Jesús, a l'altar major d'aquesta església parroquial de l'horta pròxima a la ciutat.

A la sagristia de la Catedral es poden veure, a més d'altres pintures, un sant Rafel neoclàssic, procedent d'una capella del mateix estil, i un dels fragments —Jesucrist al Judici final, entre àngels— del retaule vell de la capella de sant Gregori o de les Animes. Aquest fragment ha estat restaurat a Mallorca i actualment s'hi estan restaurant quatre taules més del mateix retaule, força interessants, que representen, dues la Glòria, una el Purgatori i una altra l'Infern. Algunes d'aquestes pintures formaven part, fins fa poc, d'un retaule barroc més modern, on s'havien encaixat. No sembla tan valuós un fragment del retaule de santa Anna, on aquesta apareix amb la Verge a la falda, mentre que la Verge té Jesús infant al genoll. També s'hi representen sant Josep i sant Joanet, però només s'endevinen, incompletes, unes figures de parents. L'obra s'ha atribuït al Mestre de Calvià, mallorquí influït per l'escola valenciana, i pot haver estat pintada entre el 1515 i el 1520.

A l'escala que comunica la sagristia amb les sales esmentades, hi ha penjada la taula, ben remarcable i de bones dimensions, que representa sant Gregori. El pontífex està assegut dins una

mena de fornícula marmòria, de clàssica arquitectura i volta en forma de petxina, ofertes en característica perspectiva. L'Esperit Sant, en figura de colom sobre el muscle papal, li parla a l'orella. L'influx italià, renaixentista, és evident. En la visita eclesiàstica feta l'any 1577 pel Vicari general, es parla d'aquesta capella de sant Gregori «i sots invocació de les ànimes, però encara no se'n diu res en una altra visita de què tenim notícia, de l'any 1423. En aquesta última data, en què s'inventaria per primera vegada la magnífica custòdia de la qual parlarem més endavant, es fa referència a les mateixes cinc capelles que consten a la visita de l'any 1392 i a una de nova, votiva, sota la invocació de la Santíssima Trinitat. Aquestes cinc capelles eren possiblement, com ja diguérem, les cinc absidals. Potser n'hi havia alguna altra de propera. Capelles absidals, torre, àbsida i no gaire cosa més —tal vegada el primer trast de la nau— degueren ser construïdes durant el segle XIV (no abans, segons allò que diu Marcel Durliat de l'època d'introducció de les capelles entorn de l'àbsida). Durant el segle XV es devia treballar a la part inacabada, que és possible que fos important, de la nau del temple. Macabich ens diu quina fou la darrera capella acabada. Es l'actual del Sagrament, anteriorment de sant Pere i molt més abans de sant Gregori, l'última de la dreita. En efecte, sabem que el 13 de març de 1538 «fouc posada la clau de la capella de les ànimes del Purgatori». Al mateix temps «la batiaren» i la cerimònia tingué solemnitat. El 1577 les capelles —i amb elles la nau— semblen completes; hi devien estar bastant abans, com també mostren algunes pintures que s'hi instal·laren. En algunes capelles ja hi ha les sepultures de certes famílies. Els Francolíns tenen la seva a la capella de sant Gregori, «perquè ells la feren». En canvi, els Llobets —a la capella de la Santíssima Trinitat, «on tenen lo vas»— i els Nicolau tenen els seus retaules començats, però no acabats. A la visita també s'anomena, entre altres, l'altar de sant Jaume i sant Macià, que devia tenir el retaule de Montoliu (aquest, dut a Eivissa el 1463, encara ben gòtic), i el de santa Anna, on devia figurar el retaule del qual tenim el fragment esmentat, segurament de la part central.

Més antigues que totes aquestes pintures són les dues taules que representen sant Antoni i santa Tecla, de les quals es conserva quasi tota la part

superior. S'han atribuït al pintor mallorquí Francesc Comes i s'han datat al final del segle XIV. Per la visita de Joan de la Mata, delegat de l'arquebisbe tarragoní l'any 1392, sabem que una de les cinc capelles existents —a més de l'altar major— és la dedicada al vell Abat i a la patrona de Tarragona. Però en un testament del mateix segle XIV es mana que facin, a més d'un retaule de la Mare de Déu i les onze mil Verges, «un altre molt bell retaule de madona santa Maria e de sant Anthoni e de santa Tecla, e una bella custòdia, los quals retaule e custòdia acabats, sien donats a servey del altar major». I en una visita de l'any 1410 es parla d'un retaule major *novo et solemni*. Potser les dues imatges conservades procedeixen d'aquest retaule tan notable, encara nou aleshores. Per cert que en el testament mencionat també es diu que «fassen fer... un portal de pedra que isque en lo fossar de la dita esgleya», és a dir, a la plaça, cap a l'actual museu. ¿Es podria haver fet, tal vegada, devora la torre de les campanes?

Es guarden, doncs, a la Catedral i al seu museu restes de retaules de diferents èpoques, des del segle XIV; valuosos, en general; tant, que és inevitable la lamentació per les parts destruïdes dels retaules dels quals es conserven fragments i també pels totalment perduts, encara més nombrosos. De manera que podríem repetir, respecte a la pintura, allò que escrivia Quadrado sobre l'arquitectura de l'edifici: «L'ànim s'adoloreix deplorant la pèrdua de bel·leses anàlogues».

A la sala que precedeix la capitular, ultra les taules gòtiques de sant Antoni i santa Tecla, d'uns quadros postrenaixentistes i d'unes vitrines amb casulles, hi ha alguns reliquaris —un d'ells una creu gòtica de la qual es parla la primera vegada el 1423—, una custòdia barroca del segle XVII, els pectorals de dos bisbes eivissencs, Jaume Cardona Tur i Antoni Cardona Riera, i, com a peça excepcional, d'un gran interès, un «anell visigòtic, d'or, del bisbe Guifre (segle VII)», amb inscripció.

A la sala capitular podem admirar la joia del tresor catedralici, una «custòdia-sagrari, del final del segle XIV o del començament del XV, amb admirables cisellats, reproducció gentilíssima d'una torre gòtica». Durliat, al llibre *L'art en el regne de Mallorca*, després de referir-se a «algunes belles peces» de l'orfebria mallorquina, parla de «l'obra mestre d'aquests artistes, la superba custòdia de la catedral d'Eivissa, de plata daurada amb esmalts». Al seu voltant perden importància un plat almoïner de coure repussat, procedent de Dinant i d'una època que corre entre els segles XV i XVI,

Sant Macià apòstol. Taula policromada de Valentí Montoliu (S. XV), existent a la Catedral d'Eivissa.

unes safates antigues de plata també repussada, o les corones i aurèoles de la patrona d'Eivissa, Santa Maria la Major o de les Neus, i de l'infant Jesús, modernes, del temps de la seva coronació, l'any 1955. La imatge actual ha substituït la bonica talla d'Adrià Ferran. Aquesta, col·locada al temple de l'altar major el 1819 i destruïda l'agost de 1936, era notablement superior. La millor escultura de l'església es troba al retaule d'una de les capelles: és la Mare de Déu del Roser, de la segona meitat del segle XVI o ja del XVII.

Els epígons dels foners balears

per Gabriel LLOMPART, C. R.

Després d'uns quants anys de campanya de premsa, començada, si no record malament, per Gabriel Fuster Mayans i seguida per Bartomeu Suau, i a la qual pens que jo tampoc en som estat del tot ausent, l'Ajuntament de Palma ha fet fondre una còpia del foner mallorquí de l'escultor alaroner Llorenç Rosselló, de finals del segle passat, i col·locar-la, en pla provisional, enmig del retall verd que divideix l'avinguda d'Antoni Maura, a l'entrada de ciutat venint del moll.

Tots quants arribin a l'illa per mar recordaran així que

**Mallorca n'és la terra
d'aquells foners
que a pedrades retien
els estrangers...**

com rimava Francesc Seguí a les pàgines **Del meu roser**.¹ Els temps han canviat: també hi ha que reconèixer que els **hostes** d'ahir venien en so de guerra mentres els **hostes** d'avui vénen en pla de pau. De tots modes l'emplaçament provisional del romàntic foner d'En Rosselló farà pensar a més d'un vell en les pedregues que tengueren lloc encara no fa molts d'anys entorn del cinturó de murades de la vella ciutat de Mallorca.

Vàrem recollir fa uns anys amb En Josep Mascaró Pasarius un esplet de notícies sobre les antigues fones o bassetges balears i els famosos foners, així com algunes altres dades sobre l'ús modern de la fona a l'illa de Menorca.² Ara voldria reunir en un ramell una altra sèrie de notícies sobre la fona en temps moderns a l'illa de Mallorca per deixar constància de l'arrelament que ha tengut entre nosaltres l'esport patri que ens donà fama a tots en el temps de l'antiguitat clàssica.

Es un fet que quan a mitjan segle XVI desembarcà l'emperador Carles V a Mallorca, un dels arcs triomfals per baix del qual va passar tenia disposats a cada costat dos homes forçuts armats amb fones.³ Sens dubte era una al·lusió dels humanistes mallorquins que per aquelles saons decoraven els seus palaus amb motius del Renaixement italià i que insinuaven en les inscripcions compostes en honor al nou Cèsar que aquest arribava a la **urbs balearica antiquitus dicta Palma**, opinió probable però gratuïta encara avui, que ens havia d'esborrar de la toponímia, més envant, l'apel·latiu medieval —aleshores en ús— **de la ciutat de Mallorca**.⁴

La primera figura històrica d'importància que veim relacionada amb l'esport de la fona —per al seu mal, en aquest cas— va esser Santa Catalina Thomàs (1531-1574). Es trobava un dia enfilada a una morera recollint fulles per als cucs de seda que criava a Son Gallard quan un cosí seu que s'entretenia provant una bassetja li etzibà una pedrada en el front que la deixà marcada per tota la seva vida.⁵

Sens dubte l'allot valldemossí havia vist des de petit i s'entretenia en un joc que jutjava li podia esser encara de qualque utilitat. Una **cançó en bon punt i en hora bona per a cantar la nit de Nadal** recollida per Marià Aguiló i d'origen català ens presenta els pastorets oferint al Bon Jesuset diversos presents, senzills i humils.⁶ Entre ells amb el xiulet està la fona, joguines d'infant pagès:

**Allí estan los pastorets,
allí estan que tot ressona
lo portal amb les cançons
que a concert cascú entona.**

**Lo un porta un corderet,
l'altre li porta una fona,
l'altre li porta un xiulet
i una fogassa redona.**

Cap a la banda de Lluçmajor els col·legials de Randa en ocasió que el seu mestre Pere Ramon fou amenaçat per uns enemics personals, sabem que s'armaren amb «ballestas y hondas, armas usuales en aquel tiempo», com ens conta el biògraf d'un mallorquí venerable el P. Julià Fontirroig O. P. (1545-1609).⁷

A pesar de tot això és clar que les fones en el segle XVI estaven passades de moda com armes pròpiament dites i havien entrat en desús en els exèrcits. Ben prest ni tan sols els pagesos mallorquins les emprarien per defensar les seves vides i béns en les incursions de bandetjats o en les bregues i rivalitats casolanes. Les armes de foc havien pres la iniciativa.

El nostre cronista Binimelis ja adverteix a la seva història de Mallorca que existien bandes de jovenastres de Ciutat que se feien i s'arreglaven els comptes a cops de fona. Ja ho vàrem recordar l'altre volta escrivint ensems amb En Mascaró Pasarius. La crida més antiga coneguda prohibint el perillós entreteniment és el del lloctinent real Joan Aymerich datada el 23 d'abril de 1512. Aquest bà-

dol prohibeix terminantement «la batalla que los minyons, fadrins y homens grans fan, tant en la Portella e en la Calatrava, quant encara en la Riera e altres lochs, dins i fora de la present ciutat». Ja sabíem que la paraula «batalla» era la paraula de guerra de l'infanteria ciutadana dels suburbis per designar la pedrega perquè ens ho indicava el pollensí Binimelis.

El conseller real Aymerich, espantat de que hagués resultat mort un nin de 10 o 12 anys d'una pedrada raona la seva prohibició —baix pena de 5 lliures i 30 dies de presó— assegurant que la fona com arma ja havia passat a la història. Sens dubte voldria sortir al pas dels que intentassen defensar el joc advertint que, com el joc de balles, aquest era un entrenament militar mai de més en un mar de pirates com el balear. Aymerich argumenta així: «attes que de la dita batalla no se espera fruyt ni exercici algú per lo qual en cas de necessitat los homes pusquessen estar mes hàbils en guerra, com sia ja passat lo temps en lo qual se usaven fones y bassetges... atesa la industria dels homens y los instruments y armes que lo dia de vuy en guerra se empren e exerciten per los homens».⁸

Amb tot i amb això les tradicions populars es mostraven més potents que els edictes del virrei. La prova està en què el virrei Ferrà Zanoquera (1595-1606) va haver de dar un altre edicte amb noves penes: quinze dies de pressó i vint sous de multa al pare si el novell **foner mallorquí** fos menor de quinze anys. El Virrei exposava molt seriosament els motius de les seves mesures: «com de fer batalla tirant pedres uns contra altres se sequesca moltes bregas, ferides y morts y rompiment de teulades y altres danys».⁹

Com li sobrava raó ho fan patent anys després, l'any 1618, uns devots de la Beata Catalina Thomàs que li encomanen la salut d'un allot de dotze anys ferit d'una pedrada que «le hizo un agujero que cabía una naranja». ¡Si en tendrien de força aquests moderns bassetgers!...

El biògraf de la Beata, que escrivia en 1755, ens fa sebre que barbaritats com aquella, en el seu temps «por sí mismas se han desvanecido del todo».¹⁰ El bon Plácido Ruleno era un ingenu retirat en la seva cella conventual o era un optimista il·lustrat, categoria pròpia del seu temps, que imaginava que les coses eran ja com haurien d'esser poc mes o menys. Però les tradicions són tradicions. Més si són cosa d'allots...

Tenim al menys quatre bans més que intenten des del segle XVII al XVIII acabar amb la pedrega sempre en và.

El virrei Manuel de Sentmenat fa proclamar un bàndol el 7 d'octubre de 1684 per tot el territori de l'illa: «Primerament ordenam y manam que qualsevol persona de qualsevol grau o condició sian, que serà vist fer batalla a pedrades ab bassetja o sens ella, ab la ma aportant ab ella qualse-

Facsimil d'una portada de la revista mallorquina LA ROQUETA (núm. del 15 juliol 1902), amb reproducció de l'estàtua en bronzo Un foner balear, de Llorenç Rosselló.

vol genero de armes ofensives» serà castigada amb un mes de presó i vint sous de multa, amèn d'haver de servir per dos anys en l'exèrcit real, si és que fos major de 14 anys.

La cosa era sèria. Per això hi havia que posar els peus plans. I per trepitjar segur, en evitació de migrades interpretacions de part dels que es fessen el desentès —«Que fa Vt. amb aquesta passetja? —Quina passetja?»...— el senyor virrei també ordenava: que «qualsevol que serà trobat ab bassetja per la present ciutat incorregue en les matexes penes». I per enredonar la disposició i no deixar crivells o cruïes per on es pogués defugir l'autoritat també es prometien trenta dies de presó i cinquanta lliures de multa a «qui s'aturarà, entretindrà y mirarà la dita batalla o animarà los qui le faran tant dels murs de la present ciutat com fore d'ella».¹¹

Una altra crida semblant fou feta a Palma el 24 de juny de 1708. **Mutatis mutandis** tot igual i penes aproximades, inclouït lo d'anar a servir el Rei per dos anys qui mostràs tanta habilitat.¹² Podem pensar si n'hi hauria moltes de ganes, enmig de

les guerres de Successió, de demostrar l'habilitat de D. Martín Tacón...

L'any 1760, cinc anys després de la data que el bon pare Plàcido Ruleno es pensava que rodaven tan plàcidament les coses i que la batalla antiga entre els bandos del Mercat i de la Ribera, de que havia sentit parlar altre temps, havien fet definitivament les paus, ja tornam sentir el nou bàndol.

Ja diuen que «amor de germans, amor de cans». Com podien deixar de jugueterjar?... Vet aquí, idè, que el Marquès d'Alòs va fer redactar un nou bàndol. Aquest consta que es va publicar amb trompetes i tambors. «Ordenamos y mandamos a todo género de personas que no permitan a sus hijos ir jugando por las plazas y calles públicas de esta ciudad, tirando piedras, pena que el que se encontrase tirándolas se pondrá preso en la cárcel y pagará el padre del tal muchacho veinte sueldos y en caso de que los padres de los que incurriesen en ello saliesen a su defensa para impedir con palabras descompuestas el que los ministros no los lleven a la cárcel a mas que los tales juntamente con sus hijos se pondrán presos en dicha cárcel, incurrirán en la pena de diez libras de la misma moneda».¹³

Això és el que per ara sabem de l'esport infantívol dels nostres avantpassats. Un es pot demanar si la tradició recent de la bassetja se pot relacionar amb la de l'antiga fona. Pot esser que sí, pot esser que no. Per ventura es tracta de reaccions similars dins el mateix marc geogràfic de dos grups sociològics diferents. Però sempre queda dins el cor la pregunta inquietadora: ¿Per què no ha d'esser aquesta fona la mateixa dels foners balears?...

Cert és que jo encara he vist qualche pedrega en la meua joventut i he fabricat bassetges l'any 1936 amb la seda dels avions presos en el desembarc de Porto Cristo baix de la direcció del pacient P. Antoni Vidal C. R. Passeig Marítim de Palma on eres llavors i ara on ets?... Però també a Barcelona, Aureli Campmany ha recollit moltes notícies sobre les pedregues a la capital del Principat durant els dos darrers segles.¹⁴ Segons ell aquest joc va tenir un feliç acabament. Aquell joc, amb la que Cervantes deia «peladilla de arroyo» voladora, va esser substituït per l'actual pilota rasant i arrasadora. A ca nostra si sostenim que els nostres allots foren els epígons dels antics foners hauríem de reconèixer que tendríem dret per proposar un nou

esport als pròxims Jocs Olímpics. Serien tants i tants de segles de pedrega prehistòrica que sols substituï el nou futbol victorià que un pensa si només faltaria proposar-ho a la Federació. Però aquí ja comença el meu fluix —i també la meua pregunta:— Es que encara en queden, de foners? Per això, deix el tema als que comencen a lletgir el diari per darrera. Jo pertenesc encara a una generació que el començava per davant. Enmig de tot, també tenim dret a la vida aquells que tenim més curiositat per als esports històrics que per als presents. Mentres respectem les opinions dels altres. Jo ho faig: Només deman que respectin les meves.

NOTES

1. FRANCESC SEGUI, El gran foner, *Del meu roser* (Palma 1922), 77.
2. G. LLOMPART, J. MASCARO, *Hondas baleares* RDTP 18 (1962), 125-135.
3. A. CAMPANER, *Cronicón Mayoricense* (Palma 1881), 327.
4. A. CAMPANER, *ibid.*, 322.
5. PERE A. MAGRANER, *Vida de Santa Catalina Thomàs* (Palma 1931), 66.
6. MARIAN AGUILO, *Cançoner de les obretes en nostra llengua materna mes divulgades durant los segles XIV, XV i XVI* (Barcelona 1900), VI Cançoner de Nadal.
7. ANTONIO GONZALEZ, *Vida, hechos y admirables ejercicios de virtud del V. P. F. Julián Font y Roche* (Palma 1702), 7.
8. ENRIQUE FAJARNES, *La pedrea, antigua costumbre mallorquina* en «Miscelánea balear dedic. a D. Antonio M.ª Alcover» (Palma 1933), 343-344.
9. FAJARNES, *ibid.*, 345.
10. PLACIDO RULENO, *Vida, virtudes y milagros de Sor Catalina Thomàs* (Palma 1755), 664.
11. «Documenta» (San Juan, 1943), núm. del 10-11-1943, pág. 243.
12. A. GARCÍAS, BSAL 7 (1897-98), 13.
13. PEDRO DE A. BORRAS, *Un bando, «Almanaque balear»* (1886), 191-195.
14. AURELI CAMPANY, *Calendari de llegendes, costums i festes tradicionals catalanes* (Barcelona 1951), Apèndix: *Les pedrades*, pp. 349-354.

JOAN ROIG I MONTSERRAT:

tres poemes

1

Pregària

Senyor,
dels nostres llavis brosta el prec
com un clavell tacat de sang
i Vós l'acolliu
amb esguard serè:
«Allargau la mà als pobles, Jahvè.»
La fam envolta la terra,
mils d'homes s'acaben
sens poder dir que no poden parlar.
Salvau la vostra matèria
que pensa
i canta
i plora
i crida.
El món pateix i clama
«Salvau els pobles, Jahvè».
Acolliu aquesta música trista
de mil llengües i gestos,
acolliu les mirades dels qui ja no parlen.
Feu florir la vostra terra.

2

Visió del Poble de Déu

Els vostres famolencs ossuts
badallaven al portal de la cabana;
els vells esperaven el sol desesperançats.
Milers d'homes anaven depressa
amagant el càncer sota la pell.
Els vostres típics tossien entre cridòria i cançons.

Jo veia aquesta grandesa miserable
però mirava un taronger carregat de flors.
No volia mirar allò fastigós,
només volia parlar;
però cada paraula m'esdevenia una falla
enrandada de fàstic
com el taronger.
Tremolava guaitant la vida cívica nua
i encara la volia enterrar entre rams de poesia,
però he sentit els crits d'un infantament inútil
i he fugit carregat amb els mots i la covardia.

Els vostres tabernacles són massa grans per a mi,
encara no puc mirar de fit a fit els vostres sants.

3

Nadal i sacerdocí

Dic Nadal i tremol.
Es massa sublim una naixença
per no commoure la carn.
O Nadal dels misteris que no puc abastar!
Sent la joia de viure prop de la llum que no veig,
escolt els crits de la fam
que el món aixeca en holocaust injust,
sent el most trepitjat que bull al cup
i la pedra insensible que immola el blat.
Veig mil braços que enlairen la víctima
que jo tot sol oferiré.
Veig aquest sacrifici silenciós
que la meva paraula aviat ha d'encetar.
Sent..., veig...
i encara no ha baixat l'estel del meu pessebre.
Costa de posar al món un Nadal cada dia
i córrer a la fredor que tothom defuig!

EL MÓN I LA BO- LLA

Converses

—Què tobes a lo que passa?

—Què passa? Jo no veig que passi res...

—La subversió universal dels estudiants.

—Ah!

—Començà a la Xina —Revolució cultural—
contra tota norma i raó, i ha estat l'exemple de
tot el món.

—L'exemple sols?

—Les directrius surten de Xina i de Cuba, i
les subvencions econòmiques també.

—Com és que ningú ho ha dit abans?

—Perquè no ho sabien cert, però podia sos-
pirar-se. Ara se sap cert.

—Què pretenen?

—El nihilisme més absolut, per tenir les mas-
ses subjectes, les masses mundials, el món sencer.

—Doncs, Fidel Castro...

—Es més llest que no se pensen...

***

—Has llegit **Els Argonautes** de Porcel?

—L'estic llegint; me sembla l'obra més aca-
bada d'aquest escriptor. En haver-la llegida tota,
te diré lo que pens. Pot esser una gran obra si
maneja la ploma fins al final com en els primers
capítols.

***

—Què me dius de De Gaulle?

—Que els russos l'enganaren. Cercaven —i a
bon lloc grataren— que es desenganxàs del tren de
l'OTAN, i, l'ambaixador rus d'aleshores, home sub-
tilíssim, ho aconseguí. Per aconseguir-ho, prome-

teren al General que li darien carta blanca a l'Euro-
pa oriental i ja ho veus, ni carta blanca, ni Txecos-
lovàquia, ni OTAN, ni res...

—Però no aplaudies De Gaulle, abans?

—Si no hagués esfondrat la unió política euro-
pea —bloc entre Nord-Amèrica i Rússia— el se-
guiria aplaudint.

Coses d'època

Ignaci de Loyola era un home admirable. No
podia esser un fanàtic, com l'han volgut pintar, des-
figurar. Era simplement un home intel·ligent. En
aquesta època nostra de tanta lleugeresa, és con-
venient mirar enrera, girar-se als grans temes.
L'hora actual és migrada i pobra. Ignasi de Loyola
no era un fanàtic, perquè visqué l'època de la Re-
naixença catòlica. El segle XVII fou un segle fanà-
tic, de via estreta. Per això produí, com a reacció,
un Voltaire en el segle XVIII. Però no era d'això
que volia parlar o, més ben dit, escriure. Volia dir
que Ignasi de Loyola, malalt a casa seva, llegí una
vida de Jesucrist d'un monjo cartoixà. Fou una lec-
tura determinant i agafà una mula de ca-seva, i
se'n anà a trèscar món, novell Quixot d'aventures
espirituals. Ignasi de Loyola feu un periple origi-
nal i llarg; però sempre li quedà un agraïment a
la Cartoixa. Aconsella als seus deixebles que si vo-
len sortir de la Companyia, sols ho facin per anar
a la Cartoixa.

De llibres, encara.

—Estan d'enhorabona, els mallorquins!

—Hi estam tan avesats!...

—Sí, però ara és per qüestions bibliogràfiques.

—No voldràs dir que l'**Enciclopèdia Catalana**...

—Es una obra màxima, on hi col·laboren ho-
mes eminents de les Illes. Però...

—Però, què més?

—La publicació del **Baleares** de Quadrado.

—Sí que és una gran empresa, aquesta, digna
de tota casta de felicitacions per a Lluís Ripoll.

—Heu acabat de llegir **Els Argonautes**?

—Sí, una gran obra, ho sostenc; amb alguns
defectes; però el tema està ben tractat; és ample,
gran, nou, sanítós.

—Com és ara? Quins són els defectes?

—Certes escenes massa truculentes; llenguat-
ge intencionadament brut, que s'ha d'admetre a
voltes, però no tant.

—I què més?

—Que l'obra no està equilibrada. Massa tre-
mendisme a lo darrer.

El “Dia de la Pau” i el “Dia escolar de la No-violència i la Pau”

per Llorenç VIDAL

Des de 1964 es celebra a moltes escoles del nostre país i a numerosos centres docents d'altres regions i de l'estranger, el *Dia escolar de la No-violència i la Pau*, promogut i practicat per un grup no associat d'educadors amics de la pau que, conscients de la necessitat que l'escola actual es responsabilitzi davant el problema vital de la pau i de la violència, es proposaren oferir la seva aportació a l'obra de la reconciliació i de la concòrdia semblant en els seus deixebles les llavors de l'amor fratern, de la justícia i de la no-violència. Cinc anys d'una elemental experiència escolar pacificadora diluïda en un ambient materialitzat i violent, que no sempre ha comprès aquesta tasca. Una experiència difícil de traduir en dades numèriques i estadístiques, primerament, perquè la naturalesa dels fets es resisteix a la quantificació, i, també, perquè la nostra intenció no ha estat recollir, magatzemar ni catalogar mèrits i triomfs, sinó solament ajudar a crear una consciència i una inquietud de fraternitat.

Així i tot, dins l'esfera de les nostres possibilitats, no ens hem limitat a celebrar el *Dia escolar de la No-violència i la Pau* cada 30 de gener, aniversari de la mort del pacificador no-violent M. K. Gandhi, sinó que hem col·laborat i ens hem unit a totes les iniciatives que han anat sorgint. Des del primer any, per exemple es commemorà a moltes escoles de Cadis la festa del pacificador sant Francesc d'Assís, l'any passat el martiri de Martí Luther King, i, des de la seva creació per Pau VI, s'ha animat els educadors, a través de circulars, de la ràdio i de la premsa, perquè celebrin el *Dia de la Pau*. Tot això moguts pel convenciment que, com diu el preàmbul de la Constitució de la UNESCO, «ja que les guerres neixen en la ment dels homes, és en la ment dels homes on s'han d'erigir els baluards de la pau», i intentant ésser conseqüents amb les recomanacions de la Conferència Internacional *La Pau per l'escola* promoguda pel *Bureau International d'Education* i celebrada a Praga l'any 1927, i els principis de la qual permaneixen a la base del pensament pedagògic pacificador actual, enriquit amb les aportacions dels grans educadors de la pau: M. K. Gandhi, Rabindranath Tagore, Maria Montessori, Paulus Geheeb, Célestin Freinet, Pierre

Bovet, etc., i pels estudis d'educació comparada, com el que ens ofereix la Recomanació núm. 64 sobre *L'Educació per la comprensió internacional* elaborada per la XXXI Conferència Internacional d'Instrucció Pública celebrada a Ginebra des del primer fins al deu del passat juliol.

Emmarcada en un moviment tan ample, la nostra aportació és tan ínfima que no val la pena de se sobreentesa en un «etc.» final. Tenim, emperò, el consol col·lectiu de poder ésser comptats entre els pioners actuals de l'educació per la pau i la no-violència al nostre país, simbolitzada la nostra actuació en la promoció d'una diada escolar anyal de pacificació, ja que hem contribuït a crear la inquietud que s'ha d'educar per la pacificació dels homes i dels pobles i que convé celebrar, com a centre d'aquesta activitat, un dia escolar dedicat a la pau i a la no-violència.

Per això, ara que la *Germandat d'Inspectors d'Ensenyança Primària* ha tengut la idea d'incloure entre els temes de les properes reunions a efectuar a nivell provincial, regional i nacional prèvies a l'Assemblea General, el tema de la «Institucionalització en els Centres d'Ensenyament Primari estatals i no estatals del *Dia de la Pau*, creat per iniciativa de S. S. Pau VI» en 1966 i la data definitiva del qual (1er de gener) va ésser fixada l'any 1967, els pioners hispànics del *Dia escolar de la No-violència i la Pau* tenim el dret i el deure d'aportar desinteressadament la vivència i l'experiència de centenars d'educadors i de mils alumnes que, des de 1964, ja venen celebrant silenciosament aquesta diada a les seves escoles. I deim això perquè sabem que la missió dels pioners espirituals consisteix en preparar el camí, crear una consciència i després convertir-se en col·laboradors anònims de l'obra que —directament o indirectament— han ajudat a promoure.

La nostra postura és d'alegria i d'esperança, perquè ens sentim gojosos que una part de la nostra inquietud, la més adequada a la mentalitat actual —el *Dia escolar de la Pau*—, comenci a trobar el seu eco. Per això, sols volem expressar el nostre desig que la institucionalització o generalització que s'estudiarà propugni un concepte pur de «pau» com a fruit de l'amor fratern, de la justícia i de la no-violència, sense restriccions ni intencions preconcebudes. Que el seu abast, ja

que es una institució catòlica que ho estudiarà, sia el mateix que li donen Joan XXIII i Pau VI, Francesc d'Assís i Carles de Foucauld, en resum, el que es deriva del *Sermó de la Muntanya*; que el seu desenvolupament escolar eviti els enfocaments estrets, rutinaris i preconiliars, i que es conservi la voluntarietat de la celebració pel que fa als educadors i als deixebles.

Nosaltres seguirem treballant, com tots aquells que des d'ara també ho facin, per l'educació pacificadora i pel *Dia de la Pau* o *Dia escolar de la Pau*, ja que la denominació i la data tenen solament un valor ocasional. Sols ens hi resta vetlar per la puresa i amplitud de la doctrina. Tenim, emperò, encara una labor heroica i difícil: el *Dia escolar de la No-violència* i la *Pau* quedarà, com a *Dia escolar de la No-violència*, reservat a una tasca de pioners, perquè el contingut de la no-violència és més difícil que sia assimilat, per ara, per la nostra societat actual, ja que, com va afirmar M. K. Gandhi, a la seva *Història de les meves experiències amb la Veritat*: «Ahimsa (o no-violència) és el límit més llunyà de la humilitat». Per això la diada del 30 de gener, com a celebració voluntària i no-oficial del *Dia escolar de la No-violència*, serà una garantia, un complement i la permanència del germen hispànic de la celebració escolar del *Dia de la Pau*, el qual (en la data escollida per Pau VI o amb caràcter anticipat per les vacances de cap d'any i pel propici ambient que li ofereix l'espiritualitat prenadalenca) tots celebrarem i el qual, amb les nostres celebracions, seguirem construint poc a poc.

Un esdeveniment editorial

LAS CUEVAS SEPULCRALES DEL BRONCE ANTIGUO DE MALLORCA

per Cristòfor Veny

Publicació del

*Consejo Superior de Investigaciones
Científicas*

Instituto Español de Prehistoria

Forma el volum IX de la

«*Bibliotheca Prehistorica Hispana*»

428 pàgines en gran format i apèndixs
amb 45 làmines fora de text

Servei de comunicació amb el Santuari de Lluc

PALMA - LLUC (Autocar directe)	Sortida a les 17; arribada a les 18'45 (dies feners) Sortida a les 15; arribada a les 16'45 (dies festius)
LLUC - PALMA (Autocar directe)	Sortida a les 8'20; arribada a les 10 (dies feners) Sortida a les 13; arribada a les 14'30 (dies festius)
PALMA - LLUC (Tren i autocar)	Els trens de Palma-Inca de les 9 i de les 15, enllacen amb els autocars d'Inca-Lluc.
LLUC - INCA	Sortida a les 8'20; arribada a les 9'10 Sortida a les 17; arribada a les 17'50
INCA - LLUC	Sortida a les 10; arribada a les 10'50 Sortida a les 17; arribada a les 18'50

UN CONTE INÈDIT

*Il·lustracions
de Busser*

per Antònia VICENS

Na Catalina es decanta un ble de cabells que li corre pel front, mentre es fa una mitja reverència davant la lluna del guarda-robes.

De cop el vestit li cau, i es llança dins els braços revinguts d'En José, que l'espera en un cornaló del mirall, emboirat de picades de rovell.

Per la finestra llarguera el sol entra com una poalada, enfilant-se pel mirall, rompent-li les imatges. Sospira. Ahir va fer vint-i-nou anys; avui s'ha enamorada.

***

Quines coses! Ahir pensava que tan sols no aniria a guaitar la festa. Voltar per la plaça amb aquell bataller de sol! Anar a la verbena i passar-se-la asseguda, emmorraxada! I tantes parelles ballant; tantes jovenetes de pell fresca i estirada com una poma, passejant-se, seguides de jovencells amb la barba transpuant darrera la pell gropelluda de bards, impertinents, cofois. ¿Què hi havia de fer ella, que mai no havia sabut què era estimar?

Aquell guàrdia civil amb el coll una mica tort li va dedicar una poesia. Després, un dia, ben aviat, es va rompre l'espina en una caiguda de moto. Ella li va dur bombons a la clínica i el va veure tot faixat, moridor, el coll encara més tort. Amb dificultat va pronunciar el seu nom: Catalina. Sentit en aquell to baix, quasi un badall de moribund, la va afectar sobremanera. Una mena de rampa li va sacsejar l'estómac. En aquell moment no va aclarir

si era impressió o emoció, donada la circumstància.

Però els vespres, sobretot, deixava el llibre obert de qualsevol manera per damunt el coixí, s'ajeia de panxa, oblidava que En «Seferiano» tingué el coll tort, i escoltava el seu nom —Catalina—, tot tremolós, corrent-li pel cos, davall el camisoló florejat amb una tira de randa a l'escot rodó. Després apagava el llum. La fosca augmentava el vigor de les imatges del seu desig, destorbades pel xiuleig de qualche moscard.

¿Es que no té dret a l'amor, ella, com les altres criatures? Més joveneta, anava al ball, i molt pocs la treien a ballar. Passava per davant els cafès, i cap jove la xitava. I patia terriblement. Hauria baratat tres cases i quatre quarterades de terra que li tocan quan es muiri la tia, per un compliment o una estreta de mà de qualche jovenzell. ¿Serà molt lletja? S'analitzava davant el mirall. Es alteta, un poc ampla de malucs, quasi sense pits (per això sol dur les bruses molt bufades). Té les espatles amples, la cintura estreta, les cuixes li fan un poc de buit, però les cames són dretes i plenes. La cara, llarguera com una pera; els cabells, llisos; el front, ample; els ulls, dos macolins terrosos, voltats de parpelles clares, un poc d'estepa; el nas, ample i crestarut; la boca grossa, molluda, de llavis moradencs; la barra, punxeguda; el coll, curt i gras. En conjunt, trobava que podia

anar. Assajava somriures, i fins i tot es trobava agradable. Només aquelles dues arrugues fondes, enmig de les celles revingudes...

Algun vespre, En «Seferiano», quan li deia adéu a la cantonada, li retenia molt de temps els dits dins la seva mà. Però per molt que s'esforçàs, en qualsevol moment En «Seferiano» se li apareixia amb el coll tort, i ella es desesperava pensant que tenia dret a qualque cosa més. Tanmateix, quan va saber que era mort, va plorar com una viuda.

***

—¿A on vas tan atropellada, Catalina? De-
gueres anar a sa verbena, ahir vespre, ¿eh?

—Idò no. Avui p'entura hi aniré.

—Tu que pots! Jo, amb sa faramalla
d'allots...!

—Idò. No tot ha d'esser dormir amb s'homo.

—Ah punyets, tens raó.

—Faig via.

—Bon vent.

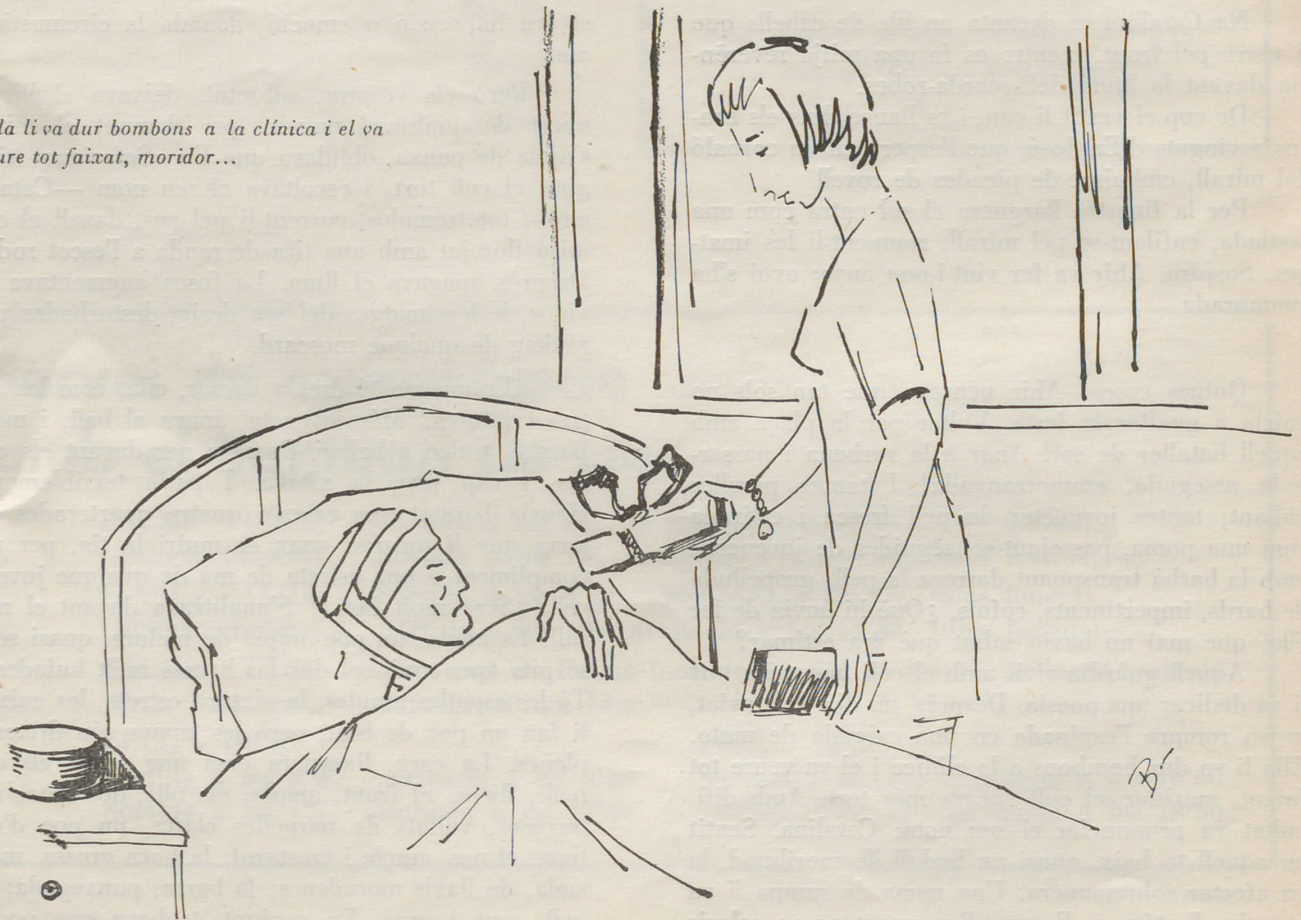
Les cases, les cadires, les taules, els taulells amb dolços, tot és batut per la calitja de sol que es va estenent i accentuant. L'oratge tebi mou lleument els papers de color retallats que fan d'envelat

a la plaça. La plaça és plena del bellugueig dels papers, de nins amb xeremies, d'homes mans dins butxaca, drets a les voravies, o amunt i avall... Mentrestant, els dos dimonis vestits de sac, amb la coa i les banyes vermelles, bota que bota, i vinga tirar el bastonot en terra, per fer córrer la gent.

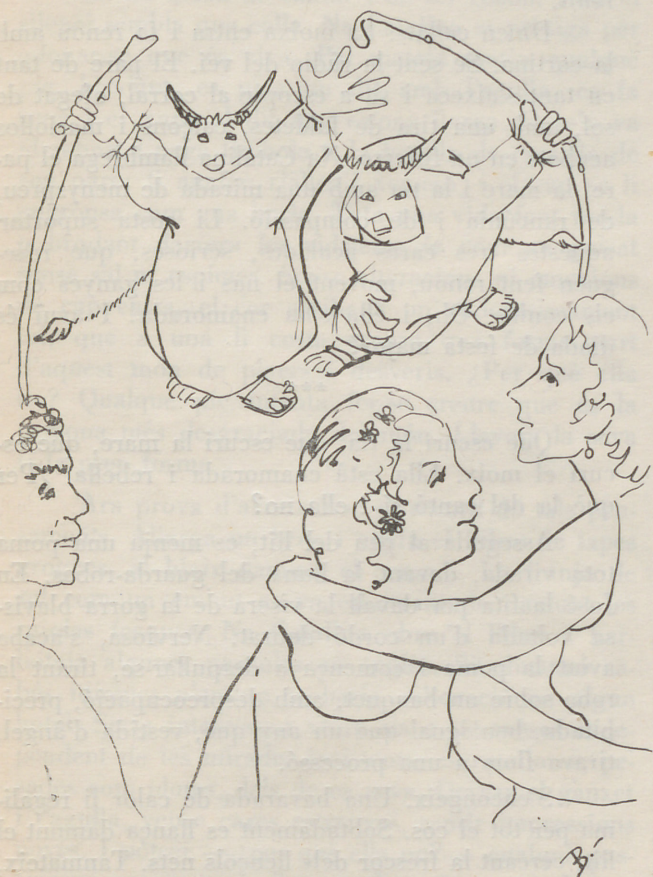
Devora els graons de l'església, ulls mig clucs, l'estol de músics, cadascun amb el seu instrument, com si els pesàs com plom.

Na Catalina, suada, satisfeta, retura el caminar i el ritme del cor se li accelera, tup, tup, tup, com si fos un motor. En José l'ha tornada a mirar i li ha somrigut. ¿O era una carussa per mor del sol a la cara? No, li ha somrigut. I que està de plantós amb el vestit de músic! Fins i tot la seva cara quadradena resulta més atractiva davall la visera de la gorra blavissa, voltada d'un cordó color d'or. S'atorrolla. No sap què fer, cap a on anar. Empinada, torna a mirar En José. Aquest, ara s'esclata de riure, pegant tocs a l'esquena d'un company. Ella torna arrera. La cortina roja de l'església es balanceja un moment; atropellades, llevant-se el vel, surten un estol de nines, vestits curts, estufats. Llavors gent i més gent, la cara en-

*Ella li va dur bombons a la clínica i el va
veure tot faixat, moridor...*

Mentrestant, els dos dimonis vestits de sac, amb la coa i les banyes vermelles, bota qui bota, vinga tirar el bastonot en terra...

dormiscada. Els músics es redrecen i s'ordenen. Na Catalina cerca l'amiga amb els ulls, una mà damunt les celles. Na Coloma s'hi acostava, les faccions arrufades, aplegant la jaqueta, el vel caigut damunt el coll de randa del vestit.

—¿Veus aquell que es grata una orella? Idò m'agrada.

—El trob com esblanqueït.

—De bon dematí, quan he obert sa finestra, passava i m'ha rigut. N'he quedat enamorada...

—Avui fa anys... —la música esclata en una marxa i Na Coloma s'acota per gratar-se un genoll—. Una bona partida, ja. Figura't. Ho record com si for ahir. Jo duia un vestit de picatons amb un parfalà a ses mànegues, i el vaig veure baixar sa plaça de bracet amb una altra; algú darrera meu va comentar: En Xesc ha vengut casat. Fé't una idea. M'hauria posat a repartir coces i rapinyades a tot déu.

Una guarda d'allots, encaçats pels dimonis de la festa, es traven amb elles dues, seguint la música, plaça avall. Na Coloma pega un toc damunt el cap del més ros.

—Un temps, es nins me duien perduda. Però quan pens que mai no en tendré...

—Mira'l. Fins i tot amb ses galtes inflades, bufant sa trompa, és agradós.

—El trob molt jovenet, però.

—Oh! Fassem via. No el perdem de vista.

—No hauries de perdre es seny, tu.

Na Catalina arrossega Na Coloma, obrint-se pas entre la gent que s'arremolina davant la Sala, endiuemjada amb banderes i domassos. La banda de música s'ha compost formant mig cercol.

—Posem-nos endret seu. Sols no m'has dit si es vestit nou t'agrada.

—Ahir vaig tornar a llegir una carta. Crec que som sa dona que té ses cartes d'amor més hermoses que s'han escrites... Oh, Déu meu, de sem-pentes! Catalina, jo ja no estic per aquests trots!

—¿Vos besàveu?

—Figura't!

—Jo fins i tot sa boca tenc verge. No hi ha dret. Mira'l, mira'l. Jo el trob curíssim... Ai, perdoni. ¿L'he trepitjat?

L'home, tot gras i vermell, esperoneja i li contesta amb una ganyota.

Mentrestant, el batle i els regidors, els capellans, els músics i un estol de joves i d'allotes que canten a l'Ofici, puguen a la Sala, a beure una copa de xerès i menjar un pastisset de merenga. També l'allotea s'hi aboca, ficant-se per entremig de les cames de les autoritats. Els altres s'escampen per les voreres dels cafès o se'n van a ca seva.

A poc a poc la plaça va quedant buida. Ja només resta qualche allot sonant la xeremia. I els paperins dibuixant el mar damunt l'asfalt calent.

—¿Anirem a sa verbena, sí o no?

—Ja veurem. Ho has de comprendre. Avui fa anys. En aquestes hores jo encara estava tota impacient perquè havia de venir; i s'horabaixa vaig sebre que era casat.

—Si hi has de pensar tota la vida...! Trob que podríem anar a sa verbena.

—Ja hi anirem, a sa verbena.

***

¿Per què la del cantó sí i ella no? I tantes i tantes. La del cantó fins i tot és revellida i té un promès bastant gras. Es passegen com embambats, ella caminant per damunt la voravia, ell a baix, donant-se els dits. Després discuteixen una estona llarga a la cantonada. Al cap d'una estona ella fa com que entrar dins ca seva; ell l'estira, qualche pic pel braç, de vegades per la falda. Ella li pega un toquet damunt la mà i torna arrera. Segueixen discutint, ell tot blanc, ella negrellona. Mig riuen, es miren ensensats. Finalment ella entra de bon de

veres i ell li acaricia el coll de part darrera. I tantes, i tantes... ¿Per què ella no? Mai no ha estat una floreta. Es ver que quan anava a costura sempre la distingien. ¿Venia la inspectora o el rector? Na Catalineta deia els rius d'Espanya, la muntanya més alta del món, recitava una poesia, tocava el do-re-mi-fa-sol a l'harmòni. Llavors el rector li pegava un toquet a les galtes amb unes mans peludes que tenia, i si era la inspectora la besava quasi a les orelles, les nines aplaudien i ella se'n tornava al seu lloc, rient cap baix, estufada, amb unes trunyelles estirades que gairebé li feien botir els ulls. Però res més. De vegades es fa una ganyota davant el record. Les companyes l'envejaven. Les mares la retreien a llurs filles com a exemple. Era primatxola i esblanqueïda, de fesomies aplanades. El dia de la primera comunió, sa mare li va fer dur un vestit amb molts de parfalans i un vel ple d'estrelles lluentes. Digueren que de gran la casarien amb En Joanet, un veí grogós que també combregava per primera vegada, i juntament amb ella havia fet primer en les oracions. Però amb els anys el nas se li anà estufant i enlairant, i, pel que fos, En Joanet corria darrera altres.

Na Catalina entra dins ca seva una mica excitada. Tot d'una ja li surt la tia, dient-li que l'arròs està estovat. Guaita la mare, celles afegides, les dents defora. El pare, tot gras, seu a la taula, fumant la pipa.

—¿Es que tota la vida m'haureu de fer es comptes?

—Sa grandolassa...! Enlloc de venir ella a posar taula...!

—Com més gran més bèstia. Devia fer voltes per sa plaça, com una nina de quinze anys.

La mare, alçurada, graponeja pels fogons.

La tia, una mica geperuda, comença a fer plats, cantussejant una tonada del seu temps. I ara, just ara, abocant un cullerot d'arròs amb gambes dins el plat del germà, es veu fent una volta amb aquell ciutadà que va festejar tres anys i que va haver de deixar-la perquè havia embarassat una berganta. Quines coses, Déu meu!

Na Catalina menja de mala gana. Troba pastós l'arròs. Quina vida! Ací, a Mallorca, una alhota que no es casa té quaranta anys i encara viu baix dels faldons de sa mare. Si fos alemanya o sueca, ja s'hauria independitzat, viuria en un pis ella tota sola, dinaria a qualsevol hora, p'entura tindria un amant. En una paraula, faria allò que li donaria la reial gana. Però ací... Escura, agreua, frega, espolsa; i, de capvespre, broda adreços i fés randes per a estovar-les al calaix gran del guarda-robes, per si arriba el dia que algú l'estimi i es casi amb ella. Darrera els vidres sempre. Ja està

massa farta de veure passar la mateixa gent, de teixir somnis que no tornen vera, de ficar i treure l'agulla, d'embolicar fil al ganxet, amb el cor defallit.

Dinen callats. La moixa entra i fa renou amb la cortina. Se sent la ràdio del veí. El pare de tant en tant s'aixeca i va a escopir al corral, ofegat de sol, amb una tira de faldetes, calçons i mariollos acubats en un filferro. Na Catalina llambrega el pare, la mare i la tia amb una mirada de menyspreu, de rancúnia i de compassió. Li costa suportar aquestes tres cares acalades, serioses, que roseguen fent renou, movent el nas i les ganyes com els conills. Oh, i ella s'ha enamorada! I avui és diada de festa major!

***

Que escuri la tia, que escuri la mare, que escuri el moix. Ella està enamorada i rebella. ¿Per què la del cantó sí i ella no?

Asseguda al peu del llit, es menja una poma tota virada, davant la lluna del guarda-robes. En José la fita per davall la visera de la gorra blavissa voltada d'un cordó daurat. Nerviosa, s'acaba aviat la poma i comença a despullar-se, tirant la roba sobre un banquet, amb despreocupació, precipitada, ben igual que un any que, vestida d'àngel, tirava flors a una processó.

S'encongeix. Una bavarada de calor li regalima per tot el cos. Sobtadament es llança damunt el llit, cercant la frescor dels llençols nets. Tanmateix, En José li fa l'ullet i l'acaricia. Després d'una llarga temporada d'acomiar-se davant el portal, com la del cantó (uns vespres feia lluna, altres no en feia), un pic En José de cop es violenta i es llança damunt ella... Mig endormiscada, la imaginació li vacilla. Assussuaixí el llit és d'herbes, assussuaixí és de flors. Però En José l'acaricia i li diu tendreses. I aquest goig que ara li corre per les venes no l'havia experimentat mai.

Renou de plats i de forquetes, el cantusseig de la tia, veus de pel carrer, miols d'un moix pel corral, li sodraquegen el somni. Tanmateix, s'avergonyeix una mica. Sempre li han predicat que la castedat és la virtut més preuada. Però ella pensa que és una cossa massa circumstancial per a donar-li tanta d'importància.

—...a l'altre món, a l'altre món... —li deia un pic una monja amiga seva.

—Però, ¿i en aquest?, ¿i en aquest?, —insistia ella.

Es verge de cap a peus, té vint-i-nou anys, i no li queda altre remei que viure acorralada dins el pensar i el creure del seu poble. Es tomba d'esquena. El cor li fa quatre batecs accelerats: des-

prés resta mollana, com si hagués vessat tota la sang.

La tia deixa de cantar i de fer renou. Fins el silenci sembla que calla. Na Catalina es pessiga per adonar-se que és viva. Pel mateix motiu qualche pic, brodant, es pica un dit amb l'agulla, es fa sang i es xupa el dit una estona llarga. O se'n va al rebost i pega túbola a la botella de cassalla de son pare; li agafen rialles i xerrera, i el cap se li engransa com una borla. Tota una vida fent randa o brodant darrera les vidrieres és com un guisat sense sal ni espícies. Sense alteracions ni emocions de cap casta, el cor arriba a un endormiscament tal, que a una li costa creure que forma part d'aquest món de plaers i desveris. ¿Per què ella no? Qualque pic intenta fer-se creure que és la persona més desgraciada del món. Llavors la seva vida pren forma.

Ara prova d'arruixar-se el record de tals pen-saments. Allarga un braç i agafa el llibre de tapes grogues, al biaix damunt el comodí. La franja de sol com un embut es va esborrant de damunt les rajoles fosques. Na Catalina obre el llibre i barboteja algunes paraules en anglès. Si almanco sabés idiomes p'entura trobaria col·locació en algun hotel. Seria interessant viure sis o set mesos independent de les mirades insistents, escrutadores, pesades com ploms, dels de ca seva. Deixar el ganxet i l'agulla, veure cares estranyes, sentir impressions noves. I potser —¿per què ella no?— qualche passeig un vespre sense lluna amb un jove que de cop la vulgui besar.

S'esforça per gravar-se unes paraules d'anglès a la memòria, pronunciant-les en veu alta. De cop, el plor escandalós d'un infant. Fins i tot li arriba el renou dels tocs. S'esgarrija. Com sempre, la veïna pegant al seu fill sense to ni so. I ella sabria esser una bona mare, creu! Sabria formar els infants com cal perquè es fessin homes de profit. Ha sofert, i sabria comprendre'ls sempre. El seu cor amaga tantes tendreses! De vegades no pot més, i besa el moix. I pensar que tenen fills dones amb sensibilitat de cavall! ¿Per què ella no? El ventre li gemega la pròpia esterilitat, i els seus pits menuts estan sempre plens com d'un pessigolleig a estones irresistible. A vegades no pot més i se'ls estreny, hi acala els ulls i se'ls rega de llàgrimes.

El plor de l'infant i els esclafits de la mare li posen els nervis de punta. Del carrer li arriba el gemec de qualche xeremia llunyana. Embull de veus. Amolla el llibre de qualsevol manera; pega bot del llit; va al quartet de bany. Primer es mira una estona en el mirall clapat. Té les galtes enceses; quatre renclins de cabells a lloure pel front l'afavoreixen. De plà, quasi no se li noten les dues

arrugues d'entre les celles. Si es posa de tres caïres, la claror que vessa per un finestró ran del sòtil no li és tan favorable. Malgrat això, s'anima. Tira en terra la camisa de dormir i es planta davall la dutxa. En José la fita, fent la mitja, i els ossos li cruixen i la carn se li exalta. Es com si una melodia muda li sodragàs davall la pell, lluitant per esclatar en una tonada vigorosa i llampant.

S'apressa a amollar l'aigua. Tanmateix En José la mira, i se sent una mica feliç. Quina cosa tan senzilla!

***

El sol es va enfilant per les façanes de les cases. A l'aire, els paperins es belluguen festosos, vibrant contra el cel de figa de moro. A les voravies de la plaça hi comença a haver gent empiulada, asseguda cama damunt l'altra entorn de les tauletes quadrades i rodones de diferents colors. Alguns estols de joves puguen i davallen, remeses i empinades, seguides d'esbards d'allotells. Uns nins criden, encaçant-se. Xiscles de xeremies. Manats de bolles de plàstic, blaves i vermelles, es peguen cops, mogudes per l'oratge. Botzines de cotxes. Qualque rialla. I els dimonis de la festa, botant, botant...

Uns quants músics ja baden en un racó de la plaça, damunt el cadafal verd persiana. Na Catalina cerca amb els ulls En José i no el veu. S'atura un moment, indecisa, amb el vestit nou. L'escot és quadradenc i es decanta de la pell. Sense intenció abaixa ells ulls i es guaita els sostenidors amb escuma. Torna una mica vermella i decideix anar a cercar Na Coloma.

Quan és a baix de la plaça, veu En José xerrant amb un amic, la trompa damunt les sabates. Sent com un cop de puny enmig de l'estómac, i una punyida d'agulla dins cada pit. En José es gira cap a ella, i ella s'atorrolla. Embulla els peus i s'atansa a un home gras, amb peladina als llavis, assegut darrera un caixó amb ventalles de paper que s'apleguen, xiclés, sorpreses i xeremies, i una roda de provar la sort, amb regals. L'home tot d'una l'escomet, i Na Catalina s'apressa a obrir el moneder i a donar un duro a l'home amb peladina als llavis. Després pega empenta a una mena de ganxet. L'home encén un cigar, observant el caixó dins el qual graponegen una partida de nins, i no perd de vista l'aparell, que roda acceleradament, resquillant el cércol de filferros. Na Catalina, tanmateix, mira pels costats. El ganxet s'atura endret d'un número ben alt, i l'home s'estira el nas inflat com una baldufa, mentre allarga una pinta vermella a Na Catalina. Aquesta dóna un altre duro a l'home, i torna a engegar el ganxet. Aquest pic el ganxet s'atura davant un ventall amb una esfera

de rotlets amb números en el centre, i noms d'oficis escampats, amb un número també. Na Catalina agafa el ventall, torna a donar un duro a l'home, i vinga fer rodar el ganxet. Uns quants nins s'han abocat devora ella. L'home, amb el cigar mig consumit aferrat als llavis amb peladina, pega toc damunt la mà d'un infant amb un ull blanc. El nin, a la fi, amolla una xeremia. I el ganxet rodant, i Na Catalina mirant pels costats. En José ara puja la plaça movent les espatles, la trompa davall xella. Na Catalina també parteix, i l'home, tirant en terra les acaballes del cigar, la crida per donar-li una cigarrera de cartó lluent. Na Catalina agafa la cigarrera i s'obre pas entre l'allotea. Ja frissa de dir a Na Coloma que ha tornat a veure En José. Estotja la pinta i la cigarrera dins la bossa. Com que ara no la veu ningú, es retura i desplega el ventall; acluca els ulls i fa voltar el dit petit de la mà dreta sobre el cercle de números. Obre els ulls. No sap exactament si el dit està damunt el tretze o el vint-i-cinc. Cerca els dibuixos corresponents. Si és el tretze, el seu pretendent serà torero; si és el vint-i-cinc, serà músic. Esclata a riure i es posa a caminar de pressa, com si les primeres notes del pas-doble que li arriben des de la plaça li empenyes-sin l'esquena.

***

La banda no s'atura de tocar. Les voreres ara estan estibades de gent que prenen el refresc. Pel mig, la joveña es passeja, apilotada. I els paperins gronxant-se, bavarats de llums de colors...

—Sempre m'han fet il·lusió aquestes parelletes tots dos alts i prims, donant-se sa mà. —Na Catalina pren una cullerada del seu gelat de nata, ja una mica esbravat—. ¿Et fixes amb En José? Es es més agradós.

Les dues amigues seuen just endret del cadafal.

—Fa anys... En aquestes hores ja plorava desesperada, un cantó d'es coixí dins sa boca, tot es lilit tremolant. I mu mare, per tot consol, repelenca, em va dir que així sabria lo que són ets homos... Es egoista. S'estima més que no em casi. Va esser llavors que vaig graponejar per dins sa bugaderia. Cercava lleixivet o sulfumant. Deia: em moriré i tot s'haurà acabat; perquè un pic m'hi havia donada tota i tanmateix no en podria estimar d'altre.

Na Coloma alça cap als paperins els seus ullons menuts, verdosos com dues pedres marines. Na Catalina la mira, badant els llavis molsuts, tota la cara trasbalsada. Però aviat torna a girar l'esguard una mica espantolat vers el cadafal. Ara els músics fan el descans. Fumen, recolzats a la barana. En José té la cigarreta en un cantó de la seva

boca quadradencia, com de rat. Qualsevol diria que la mira i li fa l'ullet.

Mentrestant, Na Coloma divaga pels seus records. Passejant dins un bot es juraren amor etern. Pel cel nedaven més bots. Les penyes gropelludes i els pins d'oliva prolongant-se dins la mar. En Xesc, amb els remes, marcant vies dins la mar; ella, amb un dit, dibuixant forques dins la mar. El sol, batent dins la mar. I, de tant en tant, qualche gavina fregant la mar...

Assussuaixí En Xesc va amollar els remes i la volgué besar. Però ella va sentir una cosa rara i li va dir que no, perquè algú els podia veure i li feia molta vergonya. Convingueren veure's hora-baixa. A les set anirien a trobar-se a les roques, enfora de les cases. Va estar nerviosa tota la tarda mirant el rellotge; les hores li semblaven més llargues que els altres dies. A la fi arribaren les sis i mitja, i va partir. A les set i quart ja es besaven, a redòs d'una penya que fa cova. Després passejaren agafats, el colze d'ella incrustat dins el pit d'ell. L'horitzó era tot de tomàtiga, i el sol es ponnia, vermellós com un vermell d'ou, entre el pinar.

S'assegueren en una pedra llargaruda i llisa, i no es deien res perquè prest s'havien de deixar. Ell estudiava Dret i la setmana vinent havia de partir cap a Barcelona. Era un jove una mica esprimat-xat, la cara llarguera esgrogueïda, com de color de test; però els ulls negres li brillaven enfitosos com dos pilotets de morques, i, en parlar, la punta del nas esmolat se li alçava, irònica. Duia la clenxa aplanada i lluenta, part damunt les orelles sortides, com d'un ca mè. Era dels que armaven revoltes. Cap d'una colla d'insatisfets, feia mitings i es proclamava ateu i antisocial.

Na Coloma l'escoltava sense entendre'l massa, embadalida perquè l'estimava. Així mateix aquell horabaixa, quan li va dir que volia unir-se a ella sense firmar a cap llibre de l'Estat ni de l'Església, li va contestar que per res del món no faria tal cosa, que volia casar-se amb ell tal com Déu mana, que tanmateix creia les coses que li deia un oncle capellà, germà de sa mare... Però ell va riure i riure i riure, i la va tornar a besar, llargament, mentre li desembotonava els tres botons de nacarina de la brusa retxada blava i verda. Quan va adonar-se'n, tenia mig nus els pits blancs i massissos. De cop, la seva vergonya ferida la va fer alçar d'un bot i es va posar a córrer i córrer. Ell ni tan sols no la va encalçar. Continuava assegut damunt la pedra, rient; i ella va tornar arrera perquè l'estimava. El sol ja era post. La lluna s'insinuava com una gran esquerdada de mirall. Llunyà se sentia el motor d'una barca.

***

—Mira'l. Ho és, plantós! Fé via... Ai, tenc com uns nirvis, unes rialles... No, i no he begut.

—Pareixes una nina de quinze anys, tu.

—I tu et tornes més malsofrida! Si una no cerca il·lusions, ¿què?

—Tens raó. Però ja no hi puc fer res. Tan alegre com era un temps...

—Ara et som franca. No sé..., em fa s'efecte que li xoc. Sempre seguit em mira. Llavò, quan ets ulls se topen acota es cap. Quina gràcia!

—Si no miram de trobar una taula... Si hem de voltar tota sa vetlada... Jo ja estic morta.

La verbena va del tot animada. L'orquestra és escandalosa. El jove que canta duu una cabellera arrissada i ginjola com un cabrit, estenent els braços, massa curts per a la seva alçada de pino-tell. Els altres mouen les espatles i de tant en tant peguen una potadeta damunt l'escenari de taulons. Enmig de la pista clivellada, les parelles ballen desfetes, botant, cames i braços pertot. Al voltant, la gent gran bada, uns drets, altres asseguts; i la joveneja bull apilotada, pegant-se empentes, trepit-

jant-se, fregant-se els colzes. Alternen els insults amb els compliments; torçons de cap, rialles i morrades. De tant en tant qualche ullada, i, au!, a ballar...

Damunt la pista, encreuaments de paperins verds i vermells; qualche bombeta de claror groga. I, al cel de fosca densa, la mitja lluna encallada com una fulla de gavinet.

Na Catalina pega una correguda per agafar una taula.

—¿No trobes que fa molt es ronser per davant noltros? Posaria que no gosa venir-me a treure a ballar.

Na Catalina, nerviosa, es nua el mocador als dits.

—Avui en dia ja no hi ha gent arrufada. Oh, que me'n duu, de records, aquesta verbena! Una vegada...

De cop Na Catalina s'aixeca, amollant el mocador, que li cau en terra. En José li ha fet l'ullet i amb una orsada de cap l'ha convidada a ballar. Na Coloma posa una cama damunt l'altra, pega un glop del «cubalibre» que li acaben de servir i s'aclofa a la cadira. L'oratge comença a esser un poc massa fred per a ella. Es passa el dits pels braços, estirant-se els pèls llargs i fins. Quan arribarà a ca seva, ben segur que sa mare la renyarà, o perquè trobarà que és massa tard o perquè farà renou amb la porta. Després ella es rentarà la cara per llevar-se el maquillatge, veurà la lluna a la finestra, i es tirarà damunt el llit. Potser playerà la seva vida, tal volta obrirà els ulls com castanyes i passarà la nit en blanc, escoltant-se els batecs del cor.

Mentrestant Na Catalina fa voltes enmig del ball. En José no li diu res, només de tant en tant li pega qualche estreta. Na Catalina deixa fer. Pensa que no obra com deuria; gairebé no coneix aquest jove. Però se sent feliç i es vol alliberar de prejudicis.

Ara es decanta una mica d'ell:

—Avui dematí t'he vist passar per davant ca nostra.

—Visc a dalt de tot d'es carrer. Som peninsular, però fa deu anys que rod per Mallorca.

—Ah.

—Em pensava que em devies conèixer. M'he pensat que em miraves, i per això t'he vengut a treure a ballar.

Na Catalina sent com si amb una agulla de fer calça li travessassin l'estómac.

—¿Només perquè et mirava...?

—Foi... I perquè... Vaja, estàs bé.

Es tornen a acostar. L'orquestra toca ara una cançó aferradissa. Na Catalina té els peus cansats, però se sent feliç. Tant, que arriba a l'extrem de

sentir-se poc satisfeta. Damunt la seva galta sent el refrec de la galta una mica rasposa d'En José; els seus pits menuts aixafats contra el pit d'En José —una roca—; les seves cames, ja molles, fent trunyella amb les d'En José —dos troncs de roure—. Acluca els ulls. Es possible que la gent la marmuli, però se'n fot (oh, què diu!). Se sent posseïda; té el que desitjava. ¿I què, si el seu nom rodola pel carrer un parell de dies? N'hi ha qui son bons perquè no els queda altre remei!

—¿Beuries qualche cosa, monada?

—Vaja!

—Anem, idò. Jo tenc set.

En José l'empeny per l'esquena i travessen el carrerany de gent. Na Catalina camina alegre, gronxant la cabellera ja humida del baf de la matinada. Ja no pensa en Na Coloma. Una joveneta se li acosta, allargant-li la cartera, i li diu que Na Coloma li ha demanat que la hi donàs, perquè ella ja se n'ha anat a dormir.

—Oh, ¿fa molt de temps?

—Devés mitja horeta.

—Oh. Gràcies. Tu, José, aquella amiga meva es veu que s'avorria tota sola, i se n'ha anat.

—Es natural.

—¿Natural què?

—Que s'hagi avorrit.

—Em sap greu.

—No siguis beneïta. Hagués fet la bona a qualcú, també...

—Escolta...

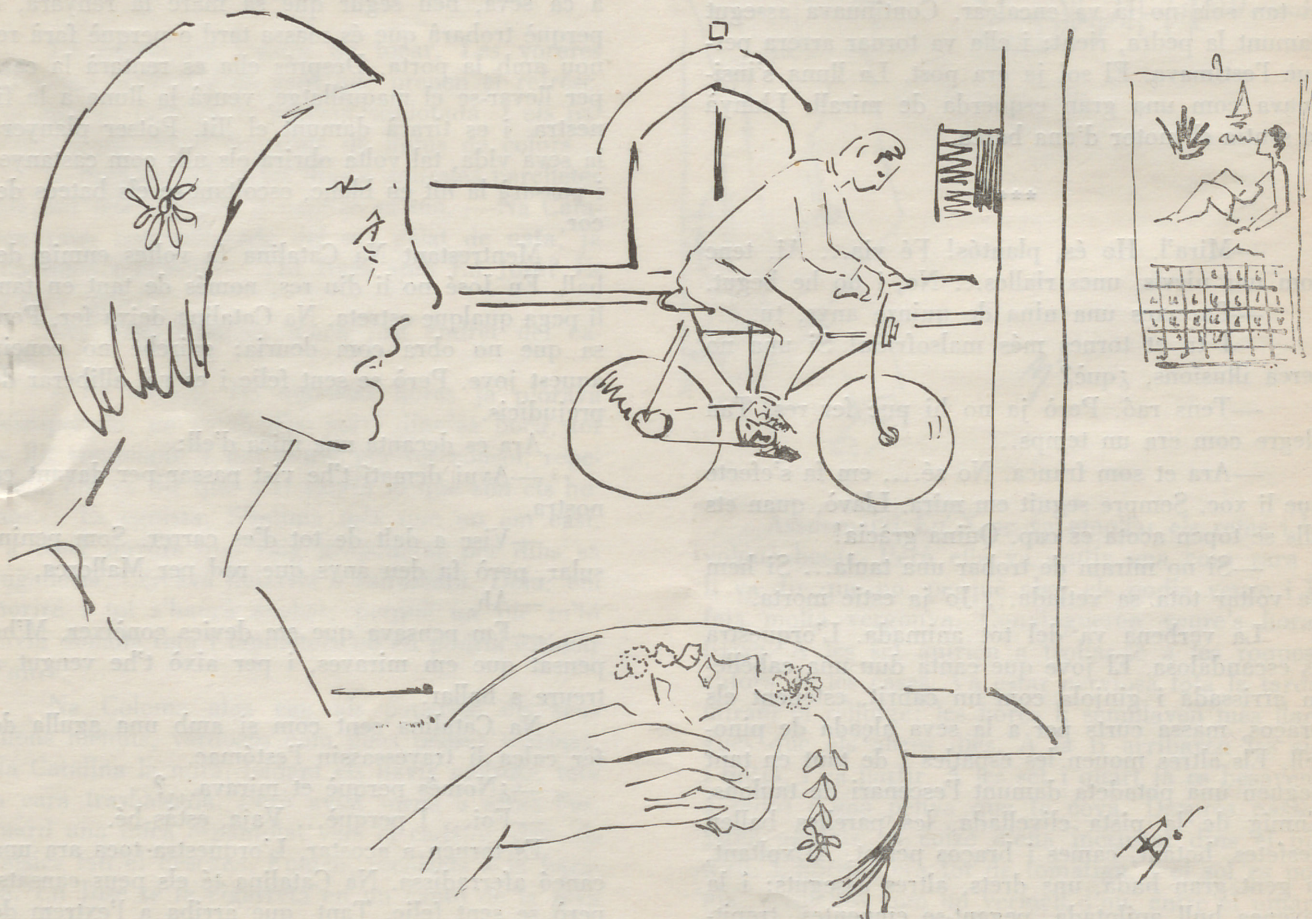
—Es una broma. ¿Què vols prendre? ¿Xampany? Eh!, una botella de xampany i dues copes.

Beuen i riuen en el mostrador, entre colles de joveçans que també fan gatzara. Na Catalina xerra i riu amb tots el que té prop, desimbolta, movent molt els braços. Ella mateixa s'adona que xerra i es mou exaltada, però no ho pot evitar. Amb tot, refegeix la beguda. Rialles. Sanglots. Paraules. Li vessen de precís. Probablement demà xerraran d'ella. Tant li és. Oh, quines rialles! Déu meu, quines rialles! I vinga riure.

En José l'empeny un altre pic cap a la pista, zigzaguejant entre les taules, moltes ja buides, amb begudes abandonades, i les cadires deixades de biaix damunt la terra vermella.

—¿No estàs avesada a beure?

Ballen i ballen. S'adona que En José li besa el front i els cabells; tanmateix, n'està contenta. A més, no ho podria evitar. La música és vaga i

ella es deixa arrossegar, car se sent el cos feixuc com un sac de patates, el nas calent com un caliu, i la voluntat com una aigua de bassiot remoguda.

***

No encerta a saber si ha dormit. Se sent lasa entre els llençols. Recorda que ha fet moltes voltes, que no es podia adormir, que tenia el cap ple de festa. Gestos i paraules d'En José llambrejaven dins la fosca de la cambra, i, als llavis, el gust de la besada que s'esforçava a retenir. Ben mirat, quina vergonya! Quan va adonar-se'n només hi havia, tret d'ells, dues parelles que ballaven. Es va estremir una mica: «José anem, José anem». I en la foscor de la cantonada, xardorosament, es varen besar.

Va entrar dins ca seva de puntetes, ben alerta a no fer gens de renou. Quina beneita! Tot en gros, una besada... Ballava descalça mentre es desvestia. Tararai, tariraró. Faldetes per ací, sostenidors per allà... Tararé, tarirarú.

S'hauria d'aixecar. Sent la mare i la tia grapejant per dins la cuina. Déu meu quina mollor, però! Ahir vespre, quan En José l'hagué besada, va alçar els ulls i en el cel ben negre es veia una esquerdada de lluna com una bengala consumida. ¿Quina hora deu ser? Vaja un dilluns de festa! La

paret està plena d'esparragueres de sol i se sent fressa pel carrer. Amb deixadesa estira una cama i un braç mentre badalla. De cop, es lleva d'un bot. Tot d'una es planta davant el mirall. Quina cara d'haver vetlat! Té el rostre contret, com si en una nit hagués envellit una pila d'anys. Se l'estopeja d'aigua fresca i li torna l'expressió normal. ¿Per què no ha d'estar contenta avui? Quin doi! Es vesteix i es pentina amb quatre grapades. A veure què es diran, quan es vegi amb En José. Va a la cuina i es prepara un tassó de llet; se'l beu assussuaixí, sense encalentir. ¿Com tant d'atropell? Qualsevol diria que se n'ha d'anar a Ciutat amb el tren. De vegades, la gent, quins atorrollaments, quines estranyeses! A veure que es diran amb En José, quan es vegin. Agafa el tambor de brodar i una cadira i va cap a la finestra. Au, quina animació, assussuaixí! Abans d'asseure's, surt damunt el portal a guaitar. Tot és cluc de sol. Quatre dones vessoses, esparses, i dos nins fent el molinet. Ves, de darrera el cantó surt un jove damunt una bicicleta, pedalejant daixo-daixo. I és ell, En José. Li dirà: «Bon dia, estimada. ¿Has dormit bé?». De sobte, una trunyella de nervis se li agarrota enmig dels pits. En José s'acosta...

S'entén massa bé que l'ha vista i s'ha girat a l'altra banda per no dir-li res.

La revista LLUC és una realitat per la decidida voluntat dels Pares Misioners dels Sagrats Cors, que regenten el nostre Santuari de Lluç. I ho és per l'entusiasta i desinteressada col·laboració dels escriptors i artistes de les nostres Illes.

Cal quo ho sigui també per l'esforç econòmic de les empreses anunciantes que la patrocinin, i principalment de tots els lector conscients i responsables dels nostres destins espirituals i culturals. És precls que entre tots facem una campanya de subscripcions que possibilitin l'esplendor de la nostra revista. Cada lector s'hauria de fer responsable d'aportar al manco algunes noves subscripcions per a aquest any 1969.

ALA CIUTAT DES LLIBRES

Gabriel Cortès:

PEL CAMÍ DEL VENT

**Biblioteca «Les Illes d'Or», 97
Ed. Moll. Mallorca, 1968**

Em perdoni el lector si enlloc de fer la crítica d'aquest llibre, em deix dur del cor i em referesc a l'amic. Perquè Gabriel Cortès — mort ara fa dos anys —, va ser un dels meus cars amics — i no solament per raons de parentesc polític —, amb el qual podiem parlar de tu a tu de tots els temes i motius. Sigui dit en veritat, jo no veia sempre les coses com les veia ell: hi havia una certa diferència d'edat, de cultura, d'ambient social, de posició, que ens feia diferents. Però ens unia sempre un idealisme, un amor a la bellesa, una clara vocació a la poesia. Gabriel Cortès fou sempre una de les persones més honestes que jo he conegut, fou sempre sinceríssim per temperament, i la bona fe i la rectitud de les seves intencions eren el seu nord. Li sobrava seny i sentit comú per anar amb la massa literària del moment; aquest mateix seny el feia conservador, i, com s'ha dit, home de dretes. Incapaç de destruir, sabia veure sempre qualsevol espurna de bondat onsevulla fos, ni que fos en un home d'esquerra com el professor Garriga o en la bella Clara de Terminor, els protagonistes d'aquesta novella **Pel camí del vent que s'acaba de publicar**. Record que quan escrivia aquesta obra ens vàiem molt sovint a la seva llar — un dels més bells i ordenats santuaris dels llibres i del pensament —, i allí, cada vegada, en una íntima festa de l'esperit, mentre assaboríem un petit refresc que la seva muller — autèntica vestal que mantenia el foc dels seus entusiasmes — ens preparava, em llegia un nou capítol, escrit de fresc, i em perfilava la idea que anava concebant per al

*Gabriel Cortès,
als seus darrers anys.*

(Foto: Sastre)

pròxim. Record que aquell hivern, amb les seves vetlades d'aquest to, va passar a la meua vida com un episodi d'ensomni, teixit pel culte d'una de les més generoses amistats. I record també que, més en avant, en ocasió del Certamen Literari celebrat al Santuari de Lluc en 1966, vaig veure-li llorejada aquesta novella amb el «Premi Llorenç Riber». Aquesta distinció va afalagar enormement el seu esperit: li va fer il·lusió guanyar aquest premi precisament en el Santuari que estimava entranyablement, com a mallorquí i com a creient. I allí mateix, en l'acte solemne de la proclamació dels premis que tenia lloc a l'aire lliure, un capvespre de setembre, sota els pollancres altíssims de la Font-Cuberta, ell ens va llegir, amb aquella veu seva tan ponderada i serena, un fragment del seu llibre inèdit, però ja guardonat. Pocs mesos després, jo el visitava ja mort en la seva capella ardent instal·lada dins el seu mateix gabinet d'estudi voltat de pulcres i ben ordenades llibreries.

Ara, en veure publicada pòstumament la seva darrera obra, l'he tornada llegir reverentment. Hi he trobat, de bell nou, el seu estil esponjant, mallorquiníssim. Una aura de poesia hi passa per tot arreu irisant fins les pàgines més turbulentes on descriu episodis i escenes de la revolució i la guerra del 36. M'ha admirat la fibra delica-

díssima del seu estre, la seva intuïció per crear i descriure personatges, la profunda càrrega d'emoció vessada al llarg de l'obra. Hi he vist el seu mestriol «savoir faire». Ja sé que no a tots plaurà igualment. Perquè En Gabriel Cortès s'entestava a fer el seu camí encara que no hagués d'agradar o no fos el seu un camí a la moda. «Pel camí del vent», ell volava per un seu món personalíssim, sabia aturar-se i contemplar escenes belles, però també s'encastava en situacions de tragèdia; «pel camí del vent» sabia evadir-se de tantes coses de la terra i la tradició que no li plaïen, malgrat el seu pretès o real conservadorisme, i se'n volava pels mons de París o de Mèxic, amb uns personatges que de tant perfectes resulten uns reals fills de la seva imaginació fets i creats a semblança seva; i també «pel camí del vent» tornava a la «casa del pare», «dins la ciutat daurada» que ell estimava amb delicadeses d'enamorat. **Pel camí del vent**, una novella sense estridència, no cridarà l'atenció «com les bambalines d'un decorat gegantí», però com «els pinars i els alzinars foscs, els caminals minúsculs i les possessions abscondides» que formen l'ancestral i perenne món de la nostra terra, gosaríem afirmar que quedarà en les lletres de Mallorca com una sempreviva per molt de temps.

M. G.

rosa dels VENTS

DE MALLORCA

Pere d'Alcàntara Penya, en el cor de la Ciutat

El passat dia 20 de gener, festa de Sant Sebastià, va tenir lloc a Palma un acte emotiu i ple de significacions: a la popular i discreta placeta del Banc de S'Oli —a dues passes del carrer dels Moliners on va nèixer, viure i morir el poeta mallorquí, tan entranyablement mallorquí, don Pere d'Alcàntara Penya—, fou inaugurat un monument a la seva memòria, simbolitzat en un grup escultòric, obra de Remígia Caubet, que sota el títol **La colcada**, representa la padrina i els seus néts en actitud de contar-los el famós poema objecte del títol.

Aquesta inauguració va revestir tota la solemnitat que requeria l'ocasió. El Batle, don Gabriel Alzamora, consellers de l'Ajuntament, i altres autoritats presidiren l'acte. El Vicari General, Mn. Guillem Fiol procedí a la benedicció del monument, i tot seguit el poeta Guillem Colom llegí un parlament, en el qual teixí una bella semblança biogràfica del poeta; i el Batle finalitzà amb un altre parlament que fou molt aplaudit. Com a cloenda d'aquesta emotiva cerimònia cívica, una besnéta del poeta, la senyoreta Maria Victòria Perelló i Penya, diposità un ram de flors al peu del monument.

Els Tamborers de la Sala amenitzaren l'espera prèvia de l'acte i la cloguren; i s'hi ajuntà una imensa gentada entre la qual hi feia també acte de presència una ben nodrida representació d'artistes i homes de lletres, com també de la família que sobreviu a l'immortal cantor de **La colcada**.

DE MENORCA

«CULTURALIA»

D'ençà l'onze de juliol de 1968 es publica setmanalment damunt el diari insular MENORCA una pàgina anomenada «Artes y Letras». El propòsit de la direcció del diari era en certa mesura plausible: «Menorca es pobre en letras y nosotros tenemos obligación de contribuir a su enriquecimiento ofreciendo una tribuna a quienes tengan cualidades y se sientan inclinados hacia la literatura de creación... Fiel a nuestra realidad sociológica será bilingüe, pero cuidaremos con especial esmero la literatura vernácula...» (11 de juliol de 1968). Quan a la fi de l'any hem passat revista a la col·lecció d'«Artes y Letras» hem cregut que la direcció del diari s'ha vist —o s'ha d'haver vist— decebuda. No és que no hagin aparegut treballs ben prou acceptables però, francament la literatura vernacla ha tingut una minsa representació; potser no podia ser d'altra manera

Bé, és el cas que les produccions «en menorquí» damunt el diari MENORCA són totes elles —unes més, altres menys— ben prou acceptables i fins i tot hi ha alguna peça remarcable. Però la gran pruija poètica ha estat per el castellà. Perdoneu-nos aquestes tres representacions típiques i fragmentàries de distints autors:

Noticiari cultural

● En els Premis de la Ciutat de Palma atorgats el passat 20 de gener, les nostres lletres hi obtinguren un brillant triomf: Guillem Frontera guanyà el premi de Novella —dotat amb 100.000 pessetes— per la seva obra **Els homes i els carnissera**, i Rafael Socias hi obtingué el premi de poesia mallorquina —30.000 pessetes— pel seu llibre **Camina caminaràs**.

● El nostre estimat P. Cristòfor Veny, Director religiós de la revista LLUC, ha estat també guardonat amb un extraordinari del Premi dels Premis Ciutat de Palma, per la seva intensa labor d'investigació de la nostra prehistòria i per la seva tasca cultural en el redreçament de la nostra revista duit a terme en el passat 1968.

● Els quaderns literaris PONENT, han publicat el seu núm. 49/50, en el qual hi destaca l'estudi **Algunes notes sobre la poesia de Joan Alcover** d'Antoni Closas, i els poemes **L'herba de Nagasaki** del poeta belga Roger Bodart (trad. de Llorenç Vidal), **Fam** per Miquel Bota Totxo, **El meu reïne** per Rolando A. Vega Jordàn, **Oració** per Miquel Gayà, **Hivern** per Pere Parpal, i la reproducció dels **Apunts en ritme de hai-kai** per Llorenç Vidal que foren publicats a LLUC pel núm. d'octubre passat. Du, endemés, l'acostumada secció **De Mallorques i de fora Mallorques**.

● Un bellíssim —bé que breu, però ben intens— número, aquest de PONENT, que correspon a Tardor-Hivern darrers. Desitjam que la seva companyia, en aquesta comuna empresa de regeneració cultural, duri per molts anys. I ens ha semblat ben oportú que en aquest temps en què la poesia sembla tan bandejada de totes les publicacions periòdiques, PONENT cultivi ara més mai aquest clos escollit i minoritari amb nombroses mostres de la nostra actual poesia mallorquina.

● El P. Josep Capó C. O. ha publicat en separata de ESTUDIOS LULIANOS (tom XIII, fascicle I),

De Menorca...

1.^a

«—¿Por qué lloras, niña hermosa?

—Lloro... porque ayer perdí mi caperucita roja!...

—Salta y brinca!, sé feliz...

Yo te ofreceré una cosa...

más preciosa!... más preciosa!...

2.^a

VILLACARLOS

»El sol entra en España por tu ventana.

Si te olvidas de abrirla, llora mi patria.

No la dejes que lllore.

Anda, ve, corre

y ábrele enteramente

pues amanece.

3.^a

Entre brumas te espero con embeleso.

Soy por derecho el primero en darte un beso.

Tanto te quiero

que al dejarte ¡ay Menorca!

me apago y muero».

No anam bé de lletres (d'aquelles de canvi Déu n'hi do) a Menorca, per una part —i no vull coartar ni criticar l'elecció-els conreadors en vernacle són pocs; el domini de l'escriptura catalana és patrimoni d'una minoria. Posam l'esperança en les classes de llengua catalana que sortosament no es veuen buides per bé que poc concorregudes. Enguany Ciutadella ens marca la pauta: al Seminari,

el seu estudi **Tomistes i Iulhistes al segle XVIII a Santa Maria del Camí**; un interessant i ben documentat capítol d'història local que mereix la nostra felicitació.

● I ja que de Santa Maria parlam, esmentem també el **Catàleg de la Secció Històrica de l'Arxiu Municipal de Santa Maria del Camí**, publicat per Jaume Lladó i Ferragut, avalat amb un pròleg justificatiu i vindicatiu del Dr. Miquel Dolç, on enalteix la tasca humil, pacient i silenciosa, però tan urgent i necessària, d'aquests investigadors que venen oferint un tan inestimable servei a la nostra cultura, com ho fa el senyor Jaume Lladó i Ferragut.

● Finalment, uns **Goigs a Santa Maria del Camí**, bellament impresos, amb lletra de Miquel Dolç i música del P. Antoni Martorell T. O. R., el ja famós compositor musical de la Missa «Pau als homes».

● Diguem també que aquesta Missa que tantes ressonàncies desvetlà amb motiu de la seva estrena, ve cantant-se ja en diferents pobles de la nostra Illa, i en diferents ocasions a Palma, com la que tingué lloc el dia de la Puríssima al Col·legi de les Religioses de la Puresa, executada pel Chor d'alumnes del dit Col·legi.

● Els Premis de la nit de Santa Llúcia, de Barcelona, dugueren enguany, de bell nou, un bon vent per a la nostra Illa: el poeta Jaume Vidal Alcover hi obtingué el Premi «Víctor Català» de narració, per la seva obra **Les quatre llunes**. Les nostres felicitacions.

● Una joveníssima poetessa, Francesca Ensenyat i Seguí, s'és revelada darrerament amb una lectura de la seva obra inèdita donada a Palma. La revista LLUC publicarà en el vinent número les primícies d'aquesta nova florida de la poesia mallorquina.

● El P. Gabriel Llompart, C. R., donà una conferència a Barcelona, a l'Associació de Pessebristes, sobre el tema **Cinc segles de Betlem mallorquí**. L'acte fou amenitzat amb projeccions, i tingué lloc el 15 de gener d'enguany.

De Menorca...

com abans, i a l'Institut de Segon Ensenyament es donen classes complementàries de català i també als locals de la parròquia de Sant Esteve. A Ferreries i a Alaior també hi ha aules parroquials de llengua catalana i a Maó per ara no res però hi ha les perspectives de recomençar per any nou les classes que de fa tres anys es van donant a l'Ateneu maonés. Una cosa ens conhorta: fa quatre anys el panorama era absolutament nul.

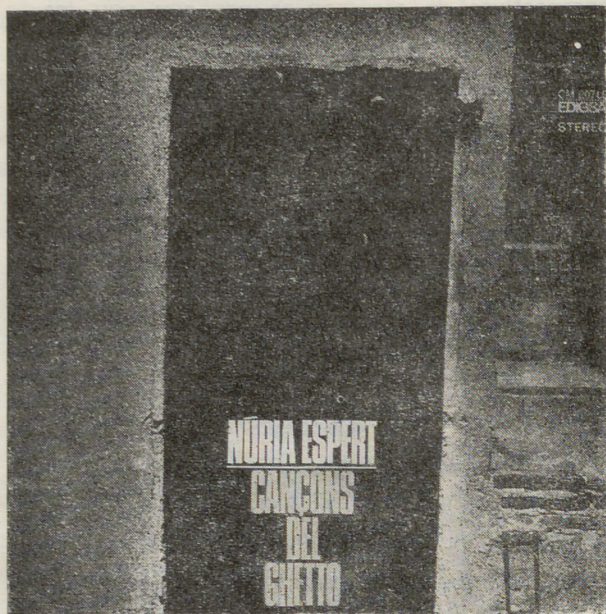
TENIM BISBE MALLORQUÍ

No gosarem a recomanar-li res a Monseyor Miquel Moncadas perquè sabem que des de la seva preconització per a la diòcesi menorquina ha rebut nombroses cartes privades i manifestacions públiques damunt la premsa menorquina. Solament voldríem manifestar que ens plau que sigui un altre mallorquí qui véngui a pastorejar Menorca després d'un llarg període de seu vacant i pensam que no li mancaran dificultats, Menorca «is different» (perdó). Quan per Nadal un amic, de Mallorca estant, en la felicitació que es va abellir d'enviar-me, em va escriure: «ja teniu bisbe i parla el mallorquí», vam pensar «ja l'entendrem, que tengui paciència per a entendre-nos a nosaltres!». De totes maneres cal dir que als cercles menorquins interessats per la fe i la religió Monsenyor Moncadas serà ben rebut i ara com ara ja és estimat; però a més de la Comunitat catòlica de Menorca i la dels germans d'altres esglésies, hi ha molts «homes que estima el Senyor». Consti que a tots es va adreçar el bisbe electe des del primer moment, damunt la premsa menorquina, i amb paraules dignes de tota estimació. Sigui benvingut!

A. M.

MÓN DEL DISC • LA CANÇÓ

Cançons del Ghetto

Cançons del Ghetto és un dels discos que últimament més han cridat l'atenció de públic. Aquest LP recull les cançons **Foc**, **Moide Ani**, **La mare no tornarà**, **La guerra s'ha acabat**, **Nit, pluja i vent**, **L'infant cremat**, **Tanca els ulls**, **A l'hivern, la neu**, **Marxa cap a la mort**, **Rifkale**, **Filletes meves** i **Cant dels guerrillers**. La primera cançó, **Foc**, és de Mordehal Gebirtig, mort al ghetto de Gracòvia l'any 1942, totes les altres són anònimes. Lletra catalana de Jordi Sarsanedas, arranjaments musicals d'Antoni Ros-Marbà i direcció musical de Salvador Gratacós.

Núria Espert és l'interpret d'aquestes cançons. Ella hi posa tota la seva sensibilitat de gran artista. Ella fa que aquestes peces es sentin vives, doloroses, dins nosaltres. Ella ajuda per tal de convertir aquest LP en una gravació extraordinària, una peça que ha de figurar a les discoteques dels homes intel·ligents, preocupats per tot lo viu.

El disc està gravat en stereo i es presenta amb una carpeta, amb presentació de Jordi Sarsanedas i lletres de les cançons, que el fa, encara, més interessant.

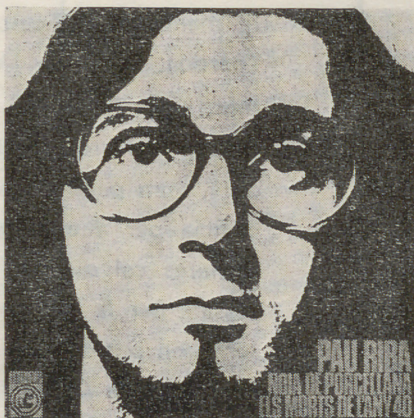
Joan Manresa

NOVETATS

Les editores catalanes segueixen llençant discos. Unes dedicades íntegrament a la producció catalana i altres que van fent un catàleg especial, potser pensant que els discos catalans són una mina. Potser sí. Però és una mina amb cert perill. Perill que no sempre procuren d'evitar. Es de destacar el fet de que algunes cases exclusivament dedicades a la producció catalana han publicat discos de **jazz**, **soul**, danses populars, etc. Poc més o menys (unes marques col·laboren i altres no) aquestes són les últimes novetats dels discos catalans:

ALBERT BATISTE.
Discos A 4 Vents-12.

Una llarga processó (Albert Ba-

tiste), **Deixa'm restar amb tu** (Tom Paxton) i **No et serveixo** (Bob Dylan). Batiste formava part del grup Tres Tambors i, recentment, del Grup de Folk de Barcelona. Aquestes tres cançons interessaven, tant per part de la can-

çó en sí com per la interpretació. (8).

PAU RIBA.
Concèntric 45.706-UC.

Noia de porcel·lana i **Els morts de l'any 40**, composicions del propi cantant. Experiències interessants i un nou punt per a la carrera de Pau Riba. Diuen que ell no sap cantar. Però la veritat és que ens va presentant unes peces ben trobades. Ritme. Interés. (9).

LES CANÇONS DE LES JOGUINES.
Concèntric 6073-UC.

Cançó del tren, **Cançó de la bicicleta**, **Cançó de la cuina**, **Cançó de la pilota**, **Cançó del camió**, **Cançó de la nina** i **Cançó del cavall**, lletres de Josep M. Espinàs i música de Francesc Burrull. Disc ex-

cel·lent. Agraça als nins i està molt ben fet. (9).

DANSES DEL FAR-WEST.
C.D.-33-1.

Discos A 4 Vents, amb col·laboració amb Didó, ha iniciat una sèrie de discos dedicats a danses del món. Juntament amb el disc hi ha unes instruccions per a aprendre a ballar les danses. El seu valor pedagògic és molt notable. (9).

DANSES D'ALEMANYA.
C.D. 33-2.

Segon disc de la sèrie, aquesta vegada amb danses d'Alemanya. Un cop més amb la col·laboració dels discos **Unidisc**. (9).

TXALAPARTA.

Herri Gogoa - Edigsa.

Aquest disc és basc. La txalaparta és un antic instrument del País Basc. Està format per dos teulons llargs. Per fer-lo sonar es colpeja amb uns troncs. La música és una mena de jazz de lo més primitiu. És interessant com a cosa desconeguda, però resulta monòton. Els germans Arza són els encarregats d'aquestes peces aquí gravades. Repetesc: interessant i sumament curiosos. (8).

SANTIAGO AUSO.
Sonoplay 20131.

Cançó de l'amor tendre i Els oblidats, del propi cantant. Ausó ha encetat un bon camí amb el seu primer disc. Aquest segon no és tot lo interessant que deuríem esperar. Ausó és un bon element que hauria de superar certs defectes. (8).

DOS més UN.
D.D.C. S-802.

Pescadors i Cançó del que estima, de M. J. Bergua i J. Clua. Dues peces bones i excel·lent interpretació del grup. Superació constant i ganes de fer les coses ben fetes. Els Dos més Un apunta cap amunt. (9).

GLORIA.

Edigsa C.M. 222.

El Rei Joan Primer de Catalunya, T'he dut un clavell blanc, El secret i Amb la veu massa forta, de J. Picas i A. Ros-Marbà. Quatre cançons molt ben fetes i de qualitat. Glòria aconsegueix unes interpretacions agradables i amb cert domini. **El Rei Joan Primer de Catalunya** s'ha popularitzat més, però les altres estan a una altura molt considerable, també. (8).

SISA.

A 4 Vents 15.

L'home dibuixat i Orgia núm. 1, del propi Sisa. Ha sortit del Grup de Folk i aquest és el seu primer disc. **L'home dibuixat** és la millor, la que té més ganxo. Personal, excèntric, Sisa fa una música interessant. (8).

NURIA FELIU.

Hispanvox, Sèrie Estel X. 359.

Senzillament i Ja, per què? de Josep M. Andreu i Ll. Borrell. **Senzillament** és una melodia agradable i plena de vigor. Núria Feliu fa unes interpretacions dins la seva línia habitual. Un **single** de cançó a nivell internacional. (8).

PARLA POMPEU FABRA.

Concèntric 6077-HC.

Disc d'homenatge en el Centenari de Pompeu Fabra. Intervenen Pompeu Fabra, Delfí Dalmau, Joan Fuster i Josep Maria Llompart. És un document de gran valor amb la veu de l'ordenador del català modern.

ASI SE PRONUNCIA EL CATALAN.
Concèntric 6070-XC.

«Un sabio refrán castellano aconseja: «donde fueres, haz lo

que vieres». Este disco quiere proporcionarle a usted un medio sencillo, pero eficaz, para que pueda hacer suyo, con muy poco esfuerzo, un perfecto acento catalán». Aquestes paraules són un fragment del test de la bossa del disc. Aquesta gravació l'haurien d'escoltar molts de locutors de ràdio. Escoltar i aprendre, vull dir.

ELS STOP.

Belter 51.909.

La pluja plora, No tornaré a plorar, L'avi i Cançó d'enamorats. Els Stop, que, per cert, ja s'han desfet, han gravat en català. Ells són molt populars i tenen un públic definit. Aquesta gravació servirà per a revelar a certa gent que «en català» també es poden fer cançons. Els Stop, dins el seu estil i pretensions, no ho fan del tot malament. (7).

FELIX ESTOP.

Concèntric 6071-UC.

Amor d'amo, La mort de l'emigrant, A un palm del nas i Xicoteta, amb lletra i música del mateix cantant. Fèlix Estop és una mena de Manolo Escobar de la cançó catalana, per entendre'ns aviat. Fa unes lletres populars i unes melodies enganxadisses. Amb moltes actuacions podria penetrar dins el poble. La seva obra reflexa una certa problemàtica del País Valencià. (8).

GUILLEM D'EFK.

Concèntric 6074-UC.

Cançó per a les dones, El pelegrí, Cavallet de serp i Nit d'insomni, paraules i melodia de Guillem

d'Efak. El cantant ho fa bé, tant per part de composició com d'interpretet. Crec, però, que ell no ha aconseguit la popularitat que es mereix. Aquest disc és molt interessant, com tots els seus altres. **Cançó per a les dones** és de lo millor del cantant. (9).

JOAN MANUEL SERRAT.
Edigsa CM 230 LS.

Com ho fa el vent, Paraules d'amor, La Carmeta, De mica en mica, En qualsevol lloc, Saps, Camí avall, L'olivera, Marta i Cançó de matinada, totes del propi Serrat. Arranjaments i direcció musical de Ricard Miralles. Un nou àlbum de Serrat. Disc esperat i, alhora, necessari. Aquí hi figuren set cançons noves, a més de les tres ja gravades anteriorment. Unes més bones que les altres, però totes de qualitat. **La Carmeta, De mica en mica, Camí avall...**, són unes peces agradables i ben fetes. La gravació i presentació del disc són excel·lents. (10).

NURIA ESPERT.
Cançons del Ghetto.
Edigsa CM 207 LS.

Foc, Moide Ani, La mare no tornarà, La guerra s'ha acabat, Nit, pluja i vent, L'infant cremat, Tanca els ulls, A l'hivern, la neu, Marxa cap a la mort, Rifkale, Filletes meves i Cant dels guerrillers. La primera cançó, **Foc**, és de Mordehai Gebirtig, mort al ghetto de Gracòvia l'any 1942, totes les altres són anònimes. Lletres catalanes de Jordi Sarsanedas. Arranjaments d'Antoni Ros Marbà. Direcció musical de Salvador Gratacòs. Aquest LP és extraordinari cent per cent. Les cançons són vives, autèntiques, sortides del poble oprimit. Núria Espert en fa una interpretació admirable. Aquest àlbum és altament recomanable. A Mallorca va obtenint un gran èxit. (10).

RAIMON A L'OLYMPIA 1.
Edigsa SD 1 SG.

D'un temps, d'un país i Cançó del que es queda. Una nova sèrie de la casa Edigsa. Discos de dues cançons a 70 pessetes. Aquestes

dues són del LP gravat a la sala Olympia de París. **Cançó del que es queda** era inèdita, aquí.

RAIMON A L'OLIMPIA 2.
Edigsa SD 2 SG.

Cançó de les mans i La nit. També és del LP gravat a França. Molt bé per a popularitzar aquestes cançons.

RAIMON AL PALAU.
SD 3 SG.

Diguem no (Ahir) i Al vent, de l'àlbum gravat durant els seus memorables recitals al Palau.

RAIMON EN DIRECTE.
Edigsa SD 4 SG.

Cantarem la vida i Si em mor. Aquesta última va amb una presentació, inèdita, feta pel propi Raimon.

MADDOX/1.
Edigsa SD 5 SG.

Grey Frog i Can't Turn You Loose, del LP del mateix títol. Dues peces «soul» que poden popularitzar el disc gros. Possiblement el conjunt (Eddie Lee Mattison) actui aquest estiu a Mallorca. **J. M.**

ELS OBLIDATS

Lletra i música de S. AUSÓ

Dins dels suburbis, hi ha unes gents.
Viuen entre cases de pedra i fang.
Són com nosaltres... són com tothom...
(Tots neixem plorant: el fred... la fam...)
Dins de tavernes, joves i vells,
parlen de dones i de futbol.
No hi falta ningú als enterraments.
També en els bateigs... aiguardent.

Els deixats...
els deixats del món i de la gent,
la culpa diuen que és
d'aquells que tenen diners,
que a la vida hi posen prev.

De sargits molt plens, corren pel fang,
els marrecs jugant en els descampats.
Els grans, en els casoris, gran festa hi fan.
Ballen flamenc, mig marejats.
Els rics quan hi passen, ben repapats
dins dels seu cotxe, s'hi posen bé.
Tanquen els ulls, entre escarafalls.
Tenen la panxa plena... i fan badalls.

Els deixats...
els deixats del món i de la gent,
diuen que això és injust:
Perquè uns tenen de tot...
i altres tan sols el més just?

BANCA MARCH

Capital desembossat Ptes. 300.000.000' -
Reserves » 782.508.858' -
Saldo Regularització » 513.298.660'79

Domicili social:

PALMA DE MAIORCA

Sant Miquel, 17 - Telèfon 224805 (5 línies)
Apartat de Correus núm. 672

Agències Urbanes:

Porta de Sant Antoni; Plaça Pius XII; 31 De-
sembre, 52; Calvo Sotelo, 202 (El Terreno);
Avda. Bartomeu Riutort, 57 (Ca'n Pastilla);
i c/. Neira, 37 (Sant Jordi)

Sucursals:

BARCELONA, c/. Caspe, 17

Agència Urbana: c/. Balmes, 195

» » c/. València, 104

» » c/. València, 327

» » Avda. de Madrid, 188

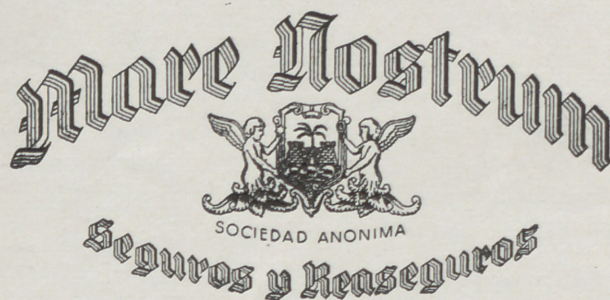
BINISALEM, CAPDEPERA, FELANITX,
EIVISSA, INCA, SA POBLA, LLUCMAJOR,
MANACOR, MONTUIRI, MURO, PETRA,
PORRERES, SANT JOAN I SANT LLORENÇ

Realitza tota classe d'operacions de

BANCA BORSA CANVI

Cambra cuirassada amb compartiments de
lloguer

Aprovat pel Banc d'Espanya amb el número 5.042

SEGUROS QUE PRACTICA

VIDA, ROBO, GANADO,
INCENDIOS, CRISTALES,
COSECHAS, PEDRISCO,
INDIVIDUAL, ENFERMEDAD,
TRANSPORTES
(Aéreos, marítimos y terrestres),
CINEMATOGRAFIA,
RESPONSABILIDAD CIVIL,
PERDIDA DE BENEFICIOS Y
COMBINADO DE INCENDIO
Y ROBO

Sucursales, Delegaciones o Agencias
en todas las poblaciones de España

Dirección General: Vía Roma, 45

Teléfono 212803 (seis líneas)

PALMA DE MALLORCA

GRAN
ENCICLOPEDIA
CATALANA

EDICIONS

62

**L'ESFORÇ COL·LECTIU MÉS GRAN FET FINS ARA,
EN EL CAMP CULTURAL, EN EL NOSTRE PAÍS**

LA VISIÓ CATALANA DE LA CULTURA UNIVERSAL

**10 VOLUMS 1 ATLAS 8.000 PÀGINES 300.000 ARTICLES
25.000 IL·LUSTRACIONS 1.000 QUADRES SINÒPTICS**